

о. Юрій Мицик, Інна Тарасенко

●

З НОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ СІВЕРЩИНИ (XVII–XVIII СТ.) (Частина 17)

У публікації представлені документи гетьманів Івана Скоропадського, Дем'яна Многогрішного, Данила Апостола, Кирила Розумовського, ряду полковників та інших старшин, різноманітна ділова документація (купчі, векселі, скарги тощо).

Ключові слова: універсал, лист, гетьман, Церква, купчі.

У черговому випуску ми продовжуємо вводити до наукового обігу документацію, яка стосується Сіверщини (про наші пошуки в архівосховищах і необхідність публікації документів з історії Сіверщини вже говорилось у попередніх частинах даної статті). Всього в цій частині статті наводяться тексти 44 документів, у т. ч. 21 – XVII ст., а 13 – XVIII ст., три у вигляді реєстру (№ 16а, 32, 43). Майже всі наведені джерела зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). Лише по одному походять з Центрального державного історичного архіву України у Києві (далі – ЦДАК) (№43) та з Російського державного архіву давніх актів (далі – РДАДА) (№ 16а). Ще один документ передрукований з книги акад. М. Возняка (№ 18)¹.

Серед документів цієї частини нашої статті необхідно знову виділити ті, котрі доповнюють «Український Дипломатарій XVI-XVIII ст.», тобто універсали й листи гетьманів, полковників, взагалі старшини. У першу чергу тут представлені документи гетьманів Івана Скоропадського (5 документів, універсал), Дем'яна Многогрішного (1), Данила Апостола (1), Кирила Розумовського (1), генеральних суддів Сави Прокіповича (1), Олексія Туранського (1), полковників: ніжинського (Пилипа Уманця) (1), Петра Толстого (1), Генеральної військової канцелярії (1), батуринського сотника Стожка – 1.

Почнемо з документів XVII ст., яких збереглося менше, і вже тому вони більш цінні. Першим за хронологією йде випис з чернігівських міських книг 1659 р., який містить у собі купчу (№ 1). Тут говориться про купівлю у Чернігові «пляцу», який купив о. Петро Кричевський, священник Спаської церкви. Як свідчить дещо пізніший запис на документі, о. Петро і його син (на жаль, його ім'я не вказано), теж священник, були й чернігівськими протопопами, а дружина сина по його смерті вийшла заміж за обозного (чернігівського?) і подарувала цей «пляц» архієрейському двору. Далі йдуть два дуже близьких документи 1663 р. (2, 3), по суті два варіанти одного документа. Це угода щодо млина між жителями Кролевця: М. Дулею та І. Григоровичем (Голубом?). Перший з них – це вірогідно той, що був кролевецьким сотником у 1650, 1656 рр. і котрий, як бачимо, жив ще в 1663 р. Другий, можливо, пов'язаний з родом Голубів, можливо, йдеться про батька генерального бунчужного у 1678–1687 рр. Костянтина Голуба. У документі вказано тодішню соціально-політичну верхівку Кролевця, причому можна дещо продовжити каденцію городового отамана Давида Юхимовича. Досі вважалося, що він був на цій посаді у 1657-1658, 1662, 1666, 1671 рр.², а тепер ясно, що він обіймав її і в 1663 р.

Першим з гетьманських документів йде універсал 1665 р. Дем'яна Многогрішного (№ 4). Він був виданий священникам м. Любеч (храми Різдва Богородиці і велико-

1 Возняк М. Хто ж автор т. зв. літопису Самовидця? Львів, 1933. С. 62–63.

2 Кривошея В.В. Українська козацька старшина. Ч. 1. К., 2005. С. 96–97.

мучениці Параскеви) на озеро Святе. Важливо й те, що він стверджував невідомий досі універсал чернігівського полковника у 1654–1657 рр. Івана Аврамовича (Поповича). Далі йдуть універсал ніжинського полковника Пилипа Уманця (4) та рішення стародубського полковника Петра Рославця (5) щодо млинів.

Подаємо купчі, які традиційно непогано представлені. Тільки у XVII ст. їх було створено 11 (з документів даної статті). У першій з них 1669 р. (№ 7) говориться про продаж глухівськими міщанами частини млина у с. Полошках під Глуховим та ін. Пилипу Грудяці, вірогідно батьку глухівського сотника в 1688-1689 рр. Кіндрата Грудяки. До цього документа прилягає угода того року, але складена пізніше (№ 8), що стосується Михалка та його пана, згаданого у попередньому документі Пилипа Грудяки (Гридяки). В якості городского отамана тут згадано Омеляна Івановича Жураковського, можливо, родича глухівських сотників Василя й Яська Жураковських, каденції яких припадають відповідно на 1667 та 1669, 1672–1676 рр. У купчих 1687 і 1696 рр. (17, 19) мова йде про глухівського сотника Кіндрата Грудяку, котрий купив у жителя с. Полошкова Стефана Шмина «плец... з хатою з огородом и з двома садками и з гаєм». А у 1696 р. він придбав сіножать у орловських жителів.

Дві купчі 1675 р. (9, 10) стосуються Ічні, що перебувала у складі Прилуцького полку, та Стародуба. Тут мова йшла про продаж сіножаті над р. Удай та будинку в Стародубі. Купча 1676 р. (11) стосується Кролевця і генерального бунчужного Костянтина Голуба, який купив землі під містом, що належали кролевецькому міщанину Івану Лучинцю. В якості городского отамана названий Василь Яковлевич. Це, поза сумнівом, той самий отаман, який значиться і під іншим прізвиськом: Дейнека. Кролевця стосуються ще дві купчі 1681 р. (13, 14). Тут мова йде про продаж млина Захаром Голубом згадуваному Костянтину Голубу, рідному брату. Говориться й про іншого власника млина – згадуваного вище козака Дулю. У купчих часто називається склад міської й сотенної верхівки, і ці купчі є типовим прикладом цього. А в документі 1685 р. (16) місцем дії знову ж таки є Кролевець і знову йдеться про млини. Згадується Василь Дейнека, але вже як померлий, і його син Григорій; померлий хорунжий Кролевецької сотні Василь. У купчій № 12, яка була створена у Батурині 1676 р., йшлося про купівлю сіножаті на р. Тютчі козаком с. Митченки. Купча 1682 р. (12) стосувалася Сосниці й сіножаті. Вона дозволяє продовжити каденцію сосницького сотника Павла Кричевського, котрий був на цій посаді вже у 1682 р., а не у 1684 р. як досі вважалося. Можна уточнити походження роду Холодовичів, з якого вийшли ряд сотників та вихованців Києво-Могилянської академії. Як бачимо, родоначальник Іван Холодович був міщанином та купцем містечка Вороніж. Наступний документ датований 1685-1686 рр. Це великий звіт (понад 150 арк.) про московське посольство піддячого Микити Алексеєва та українського гінця Івана Лисиці, тому подаємо тільки регест деяких фрагментів. До речі, про цього посла трапляються справи у РДАДА, зокрема у фондах «Малороссийский приказ» (№ 136. ч. 2) та «Малороссийские дела». У звіті мова йде переважно про татарські та турецькі справи, однак є дещо, що стосується України й дипломатичної діяльності Івана Самойловича та Івана Мазепи. Закінчуються документи XVII ст. даної публікації двома пам'ятками іншої категорії. Одна з них – заповіт 1697 р. (20): житель с. Добротове (суч. Кролевецького р-ну Сумської обл.) Захар Пулинченко призначав свою спадщину дочці Орині та онукам, позбавляючи спадку двох синів, бо вони були марнотратними. Друге джерело 1695 р. – це уривок з судової книги Козельця. У ньому несподівано знаходимо літописний уривок про очаківський похід козаків та його керівника, київського полковника Костянтина Мокієвського. У ньому досить детально розповідається про перебіг подій, згадуються гетьман Іван Мазепа, полковник Семен Палій, важливі подробиці щодо діяльності Івана Мокієвського, населені пункти Сіверщини (Батурин, Козелець, Остер).

Тепер переходимо до документів XVIII ст. Найбільшу цінність тут являють п'ять універсалів гетьмана Івана Скоропадського. Перші три (22, 23, 24) були створені у 1709 р. Першим надавалося с. Макове «Федору Олшанському, товаришеви войсковому значному». Другим поверталася земля («остров») під Бахмачем удові шаповалівського сотника у 1694-1700 рр. Андрія Небаби, родича знаменитого чернігівського

полковника Мартина Небаби. Третім надавалося село Райгородок Михайлу Забілі, осавуду полковому ніжинському в 1694–1708 рр., причому цей документ дозволяє стверджувати, що Забіла був на цій посаді і у 1709 р. Зазначимо, що села Макове і Райгородок існують і нині відповідно у складі Шосткинського р-ну Сумської обл. та Коропського р-ну Чернігівської обл. Наступні два універсали (27, 28) були створені пізніше, у 1715 та 1717 рр. Першим підтверджувалися два універсали Павлу Дублянському, писару Стародубського полку в 1709–1715 рр., новоміському сотнику в 1715–1730 рр. Вони були видані йому стародубським полковником, очевидно, Лук'яном Жоравкою на володіння с. Лопатні, заснування слободи у Мглинській сотні та збудування млина. Другим стверджувалося рішення комісії щодо конфлікту за землю між селянами с. Левенка Стародубського полку і удовою Івана Тимошенка. На самому початку XVIII ст. було створено три купчі, причому перші дві 1702 та 1711 рр. збереглися у виписі з батуринських ратушних книг (21). У першій з них жителі с. Митченки продавали греблю й млин на р. Тютчій згаданому вище Павлу Дублянському ще як військовому канцеляристу. Купча важлива й тим, що серед членів батуринської верхівки називає й городского отамана Гордія Хрисановича, що дозволяє трохи продовжити кінець його каденції (з травня по серпень 1702 р.). Ця купча доповнюється іншою. У 1711 р. під час перебування у козацькому таборі біля порога Ненасицець Дублянський перепродав греблю й млин Івану Чорнишу (Чарнишу), гадяцькому полковнику в 1709–1715 рр. Третя купча 1714 р. (26) стосувалася того ж села Митченки Батуринської сотні. Цього разу о. Іван, настоятель храму Різдва св. Іоанна Хрестителя, продавав свій митченківський фольварок згаданому полковнику Івану Чорнишу. Свідками названі насамперед духовні особи: о. Григорій, священник Свято-Вознесенської церкви у Митченках та о. Павло Сиротенко.

Батурина стосується й документ іншого різновиду 1713 р. (25) – лист-клопотання батуринських городского отамана Івана Гордієнка та війта Івана Стефановича до генерального судді Семена Чуйкевича (?). У ньому йшлося про козака Івана Марченка, жителя Батурина. Під час ярмарку в день свв. мучеників братів Маккавеїв він купив коня, якого проміняв на іншого у глухівського козака Микити. Але оскільки його посланець чомусь не прибув у призначений термін у Глухів, виникло непорозуміння, яке необхідно було розв'язати. У супліці 1722 р. (33), адресованій наказному гетьману Павлу Полуботку, отамани, які доглядали коней, скаржилися на те, що їхній загін було притягнуто для пошти та інших потреб у Конотопську сотню і просили вжити відповідних заходів. Ще одна супліка 1729 р. (36) була направлена о. Мойсеєм Кривецьким і парафіянами с. Попівки Конотопської сотні гетьману Данилу Апостолу. Говорилось про те, що вони закінчують будувати у селі Спаському церкву, але потребують допомоги жителів довколишніх сіл для підвозу дерева, і тому просили гетьмана видати відповідне розпорядження.

Дуже цікавими є документи під №№ 38 і 39. Вони звертають на себе увагу вже тому, що писані жінками, а це не так часто траплялося в ті часи. Перший лист 1738 р. був написаний Христіною Мойсеївною Ракушкою-Романовською з с. Костенич до Петра Іскрицького у справі про суперечку щодо його озера Слабоня. Христіна посилалася на дозвіл стародубського полковника в 1709–1719 рр. Лук'яна Жоравки ловити там рибу й косити сіно на берегах. Христіна – це невістка Романа Ракушки-Романовського – автора знаменитого літопису Самовидця, друга дружина його сина Івана, мглинського сотника в 1682–1687, 1689–1705, полкового хорунжого у 1689, полкового судді в 1705–1708. Відомо, що вона жила в Мглині в 1719–1728 рр., у 1733 р. дякувала листом своєму куму мглинському сотнику Олексію Єсимонтовському за позичені гроші, горілку та гречку. До речі, озеро Слабоня належало до с. Костеничі, яке гетьманськими універсалами було надано Івану Ракушці-Романовському. Щодо спірних озер, то його онук (син Христини) Максим Михайлович Турковський, мглинський сотник в 1733–1735 рр. (він бував також на посадах мглинського війта й осавула) і його дружина Ганна листувалися з Іскрицьким у 1745 р.³ Другий лист (39)

3 Дзюба О. Приватне життя козацької старшини XVIII ст. (на матеріалах епістолярної спадщини). К., 2012. С. 132, 136–137.

є не менш важливим. Він був написаний у 1743 р. Наталею Розумовською («Розумихаю»), матір'ю Олексія та Кирила Розумовських і був адресований сину Олексію, який був громадянським чоловіком цариці Єлизавети. У листі вона клопоталася про батька й сина Івана та Якіма Сахновських, які обіймали посади відповідно чернігівського полкового обозного в 1739–1768 рр. та менського сотника в 1739–1743 рр.

Далі йдуть документи інших категорій. Насамперед це свідчення по кримінальних справах. Першою йде справа 1720 р. (29), підписана Михайлом Григоровичем Огроновичем, прилуцьким полковим обозним у 1717–1737 рр., який був тоді, як свідчить цей документ, ще й прилуцьким наказним полковником. Справа точилася про вбивство п'яним козаком Варвинської сотні Іваном Грищенком своєї дружини. Друга справа мала місце у 1722 р. (32), і злодій Федір Романенко дав свідчення про свої злочини у Сумах, за які був покараний відрізанням вуха. Але він знову вчинив злочин, цього разу в Ніжині, і знову попався. Його засудили до смертної кари, але з огляду на його молоді літа жорстоко покарали киями, відрізали носа й вигнали з міста. Нарешті третя кримінальна справа 1746 р. (40) стосувалася вбивства Оришкою Кравець своєї щойно народженої дитини, а її свідчення були зняті в містечку Глинськ під Ромнами. Згадані в справі й села Андріївка, Хоминці (нині – Роменського р-ну Сумської області).

Невеликий документ 1721 р. (?) (30) являє собою рахунки Андрія Горленка. Відзначено, що 6 червоних було дано глухівському сотнику Андрію Марченку. Це – Андрій Маркович, який сотникував у Глухові в 1709–1714 рр.

Завершують дану подачу два документи, які стосуються церковного життя. 1767 р. священник Іван Білокожа (?) (42) написав генеральному підскарбію Якову Марковичу (знаменитому мемуаристу) розписку щодо сумлінного виконання пастирських обов'язків у його маєтності с. Сварків під Глуховом. Зазначимо, що дві подібні розписки 1763 та 1766 рр. нами вже були надруковані⁴, і там згадані деякі ті ж особи. Нарешті в останньому документі (43) 1786 р. подано регестом рапорт ігумена Свято-Онуфріївського монастиря в Жаботині Мелхиседека Шаховського про ігумена та ченців обителі. У ньому говорилося про походження ігумена та ще одного ієромонаха з Чернігівщини.

Насамкінець зазначимо, що підписи-автографи в документах підкреслені нами, а слова, які не вдалося прочитати, – знаком (...)*. Квадратними лапками позначені пропуски в тексті через якісь дефекти (обірвана частина тексту тощо) або відновлені по смислу слова. Датування, переважно подане кириличними літерами, переводимо арабськими цифрами.

Сподіваємось, ці джерела будуть цікавими і краєзнавцям, оскільки проливають додаткове світло на історію населених пунктів Сіверщини, на соціально-економічну, церковну і культурну історію краю.

* * *

№ 1

1659, вересня 10 (серпня 31). – Чернігів. – Випис з міських книг, який містить в собі купчу.

«Въпис с книг міських права майдеборского ратуша черниговского.

Року Божого тысяча шестсот пятьдесят девятого мца августа тридцать первого дня.

На уряде міском черниговском перед нами, Григорием Ивановичем Яхимовичем, войтом, а Григорием Олешковичом, бурмистром, и годом (?) зуполна в ратушу черниговском, ставши очевисто пан Веремій Корнеевич и Григорий Анѣдреевич Москаленько, месчане черниговские, явне, ясне и доброволне до книг міських черниговских признали, иж оны, маючи пляц цальый, тут в самом місте Чернигове обмеж пляцов Мишка, райцы, з другое стороны през лиц обок до кляшѣтору, с третее стороны тылом през лиц до паркану, с четвертое стороны так же през лиц напроти-

---

⁴ о. Юрій Мицик. Цікаві документи до біографії мемуариста XVIII ст. Якова Марковича // Соборний майдан. № 2 (92). Березень-квітень 2019 р. С. 2.

вко Тимоха Гупы, волний свой власний никому ни в чом не пенный и не заведений правом вечистым, назад не ворочаючимся, на вичностъ всечестному господину отцу Петру Кричешскому, спаскому черниговскому, ему самому, паней малжонце и потомком его за осимнадцать коп грошей личбы литовское продали и, гроши одобравшы, квитовали, даючи моць и владзу на том пляцу господинови селитесе, будоватесе и на оном спокойне мешкати и од себе кому хотіти дати, продати, даровати, записати. Того сознаючие, они сами, жони и потомкове их вичными часы боронити не маюут и мочы не будут под закладом другое таковое сумъмы. А на далшее утвержене тое продажи тые сознаючие просили нас, уряд, о придане панов радных на подане в посессию того пляцу, што мы с повинности своей урядовой придалисмо с посродка себе панов радных славетных пана Алексія Матвіевича и пана Ивана Елисіевича Гумнича, райцов и месчан черниговских, и при нас опатрного Марка Подгорского, слугу урядового міского, которые там бывшы за добровольным поданем выш речоних сознаючих моцью уряд своего подали, завели и вечным поссессорами всечестного господина отца Петра Кричевского, священника спаского черниговского, его самого, панию малжонку и потомки его zostавили. Которого поданя в посессию пляцу выш менованого ниhto не боронил з жадным правом належности, за трикратным воланем слуги урядового міского ниhto не отзывал и не был и того пляцу не боронил. И на том тую свою реляцью до книг міских со(зна)ли(?). Што все для памети до книг міских есть записано. С которых и тот выпис под печатю міскою ратушною черниговскою ест выдан.

Писан в ратушу черниговском.

Емельян Иванович Яхимович, міский черниговский писар.

Записи на звороті: «Запис вечистое продажи пляцу од пана Веремія Корнеевича и Григория Аньдреевича Москаленька, месчан черниговских, на вичностъ всечестному господину отцу Петру Кричевскому, свещеннику спаскому черниговскому, ему самому, жоне и потомком его сознанный року 1659 мца авьгуста 31 дня.

Сей плец пні обозная до двору архиерейского подаровала по своем тестю, небожчику отцу Кричевском, и по мужу своем первом, а его сну Кричевском, по проптопах черниговских».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50452. Оригінал, завірений підписом і печаткою)

№ 2

1663, листопада 22 (12) і 1671, липня 28 (18). – Кролевець. – Угода.

«Выпис с книг міских кролевецких.

Року тысяча шестсот шестдесят третьего мца ноемврия дванадцатого дня.

Перед нами, Гарасимом Стасенком, сотником на тот час кролевецким, Давыдом Евхимовичем, атаманом городовым, Иваном Роменцом, войтом, Яском Евстафовичем, Грицком Борысовичом, бурмистрами, урядом кролевецким, а при нас будучи Ивана Хижняка, Дацка Виндиченка, Данила Кгудженка, Грицка Романенка и при иных многих зацних особах сталася певная и неодмінная угода: з едное стороны славетного пана Михайла Василюевича Дули, мелника подоловского, а з другое стороны пана Ивана Грыгоровича (*тут дописано олівцем у XIX ст. слово «Голуба».* – Ю.М., І.Т.) в тот способ, иж пан Михайло Василевич Дуля добровольне позволил пану Иванови Грыгоровичу на той же гребли подоловской на реці Реті от міста Кролевца наперед старых млынов на протві бывшой млын постановити таким способом: скриня по половині, на которой скрині заставок дві Ивана Грегоровича, а з другого боку, кгда поспіет уробит Михайло Василевич Дуля заставок дві, а поднимат взвыш воды от старых млынов жадною мірою не важился Ивану Грегоровичу и иных будынков и приробков кромі двох заставок, абы вже болшы не важыл ставит под зарукою на его млсти пна полковника ніжинского таяров сто, а на сотника кролевецкого таяров десят. Що обідві стороны позволившыся, просили нас, абы то было записано, що и ест записано. А ров (?) фундамент різанный повинен Михайло Дуля по половині платит Ивану (*в іншому списку: «Грегоровичу».* – Ю.Т., І.Т.). С которых то книг и сес выпис (*в іншому списку «при печати звычайной міской ест выдан и стороні потребуемой по-*

дан в Кролевцу року вышше именованного. Корыкговал с книгами Ярош Стефанович, писар міський кролевецкий». – Ю.М., І.Т.). пну Захарію Івановичу в року тепер идучом 1671 мца июля дня 18 при подписі рук уряду нашого кролевецкого и печати міської ест выдан.

Василий Яценко, сотник Войска его царского пресвітлого величества Запорозкого кролевецкий.

Семіон Мартинович, атаман городовый.

Иван Шмайтан, войт кролевецкий, з бурмистрами.

Кость Маркевич (...) * писар кролевецкий, рукою».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50453. – Оригінал, завірений печаткою. Інший ушкоджений список, який не має додатку 1671 р., знаходиться у тому ж фонді під номером 50453. Запис на звороті: «Выпис з книг кролевецких на греблю подоловскую»)

№ 3

1663, листопада 22 (12). – Кролевець. – Угода.

«Выпис с книг справ міських кролевецких.

Року 1663 мца ноябра 12 дня.

Перед нами, Гарасимом Стасенком, сотником кролевецким на тот час, а Давыдом Евхимовичем, атаманом городовым, Иваном Роменцем, войтом, Яцком Остапевичем, Грицком Борисовичем, бурмистрами, урядом кролевецким, а при нас будучи Ивана Хижняка, Дацка Видиченка, Данила Кгудженка, Грицка Романенка и при інших многих зацних особах сталася певная и неодменная угода: з едное стороны славетного пана Михайла Василовича Дули, мелника подоловского, а з другое стороны пана Ивана Григоровича в тот способ, иж пан Михайло Василович Дуля доброволне позволил пану Иванови Грегоровичу на той же гребли подоловской на реці Реті от міста Кролевца наперед старых млынов на протве бывшой млын постановити таким способом: скриня по половині, на которой скрині заставок дві Ивана Грегоровича, а з другого боку, кгда поспіет уробит Михайло Висилевич Дуля заставок дві, а поднимат взвыш воды от старых млынов жа[дно]ю мірою не важился Ивану Грегоровичу и інших будынков и приробков [...] дома тых двох [зас]тавок, абы вже [...бо] лшей не в [...]ил[...]ви[...] под[...]], що обідве стороны дозволившись[...или[...], що ест и записано, а ручхудомент (?) рі[...] подане Михайло[...] половину платит Ивану Грегоровичу. С которых то книг и сес выпис при печати звыклой міської ест выдан и стороні потребующей подан в Кролевцу року вышше именованного.

Корыкговал с книгами Ярош Стефанович, писар міський кролевецкий».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50454. Оригінал, завірений печаткою)

№ 4

1665, лютого 31 (21). – Батурин. – Стверджувальний універсал чернігівського полковника Дем'яна Многогрішного.

«Демко Игнатович, полковник вірного Войска его царского пресвітлого величества Запорозкого чернігівский.

Ознаймуем сим писанем нашим каждому, хто бы того міл потребоват, тепер и по нас наступуючым антecessором, и кому би колвек показано сее наше писане до відомости доносим. Отец Григорий Пронкович (!) и отец Ерофій, священники любецкие, покладали перед нами лист от бившого чернігівского полковника пна Ивана Аврамовича на озеро, прозываемое Святое, на храм святое великомчницы Пераскове и на храм Рождества Пресвятой Бцы, церкві любецкие, на вічност наданный и просили нас, абысмо и от себе особливий лист на тое ж выдали (?). Теды мы на прозбу помененных священников будучи склонными и самое ж озеро и от себе лист дали, хотячы по каждом того, абы в том озері и вси хто так обывателей любецких и иных не был наименшою перешкодою и ..не важился кривды чиныты и отдалят. А хто бы мимо сее писане сміл и важился якого колвек в ловленю [...], кождый таковой [...] міет заплатит ко[...]чы приказуем кон[ечне?...]».

З Куликовки июля [...].».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50456. Оригінал, завірений печаткою. Запис на звороті XVIII ст.: «Універсал полковника черниговского Демка Игнатовича подтвердителный 1665 года июля 21 д. по представлению щеников Грыгория Прокоповича и Ерофия, состоявший на надание до храмов Рождественского и Параскевского озера, прозиваемое Стое, и о нечиненій в том им ниякой перешкоди»)

№ 5

1668, лютого 26 (16). – Батурич. – Універсал ніжинського полковника Пилипа Уманця.

«Филип Иванович Уманец, полковник Войска его црского пресвітлого величества Запорозкого ніжинский.

Ознаймуем сим нашим писанем кому о том відати належало, а особливе и меновите пну сотникови новомлинскому, атаману городовому, вуйтови тамошнему до відомости доносим, иж мы респектуючи на кошт и працу и робленя греблі пна Ивана Омеляновича и Опанаса, товаришов войскових и обывателей новомлинских, у росториговами (?) млин на реці Лутаві и Круще з едною заставкою, теди если оные своим коштом млин и сипане греблі поднімали, яко войсковые люде повинни всіми трома мірочками пожитковати. А если хто втручался на посилок их, помочи додавал, повинни по половині тот доход, приходячий зо млина, брат, а част половины [в] опатрности зоставати. Зачым оным тые всі пожитки пускаем им, козаком новомлинским, до ласки нашой и войсковоі, варуючи, абы так старшина новомлинская, яко теж товариство и послулство, найменшое им чинити кривди не важилсЯ. А если бы хто сміл и важилсЯ мимо сей виразный універсал наш заживати трудност, таковий, яко супротивний волі и росказаню нашему, каждый не увойдет войскового караня, иначей не будет.

Писан в Батурич 16 февраля 1668 року.

Звыш менований полковник ніжинский».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50455. Оригінал, завірений печаткою)

№ 6

1668, листопада 6 (жовтня 27). – Стародуб. – Рішення стародубського полковника Петра Рославця.

«Копія козака сотні 1 полковой Илариона Омелкова.

Діялося в Стародубі октоврива двадцат сегого тысяча шестсот шестдесят осмого року.

Передо мною, Петром Рославцем, полковником Войска Запорозкого стародубовским, ставши очевисто Стефан Федоренко, обыватель кгарцовский, и Михайло Никитович, козак з Борознина сотні Стародубовской, сами пред себе сознавши, реч свою подали, же в прошлом тысяча шестсот шестдесят шостом року септеврива первого дня за позволенем стародубовского воеводы ново на реці Росусі под Борознином, нижей села Росухи, млин своім коштом а накладом збудовали и греблю заняли. В котором млині колес дві, хлібомелное и валюшное при одном камени постановили и от того ж воеводы за працу и мозуль свои слободи в оном своем млині по первое число септеврива в року тысяча шестсот шестдесят осмом позволенем уживавши и выдержавши послідший термин от воеводы назначоний, нам самом сповистили и писма от нас на часть свою мелницкую жадали. Теди взглядох и праці и кошті на жадане их мелницкое части не отдаляючи от них, в вичност им заховуючи, надали и уважовали, же до скарбу войскового дві мірочки з каменя и з валюшни дві части отдаючи в оном млині, третеею частью владіючи одними роки и з валюшни часть ку пожитку своему мают брати и пожитковати (...)»* и с того до скарбу войскового мают платити. В том их и потвержаем бить волно части третей мелницкой ни от кого перешкоды и в отракті (?) не міли и яко хотячи оного яко своею владіли и к найліпшому своему пожитку оборочали и міл бых и хто ото ку праву отзиват, таковий под виною на вряд слушающий речи справы коп шестдесят грошей платити мает. На цо задля стверженя и певности ліпшое сей наш лист реченним мелников с подписом руки нашой и при печати дали.

Діялось в Стародубові року, мца и дня вышей описанних.

В подлінном подпис таков:

Петро Рославец, полковник Войска Запорозкого стародубовский.

Свідетелствовали: хоружий полковий Григорий Савіцкий.

Вахмистр Иван Ващинский (?).

Такову подлінную крепость по засвідителствованіи от коммисіи принял и росписался козак сотні полковой Дорофей Ларионов син Омелков».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50457. Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «мисто печати»)

№ 7

1669, лютого 6 (січня 27). – Глухів. – Купча.

«Я, Иван Гаврилович ис сыном своим Иваном, мещане и обывателе глуховские, чиним явѣне и свідомо сим нашим писмом, кому то потреба відат тепер и в потомные часы, иж есмо з доброй воли нашой продали третью част у млину, стоячом гребли пана и пастыра новгородского и всего Сивера, в сели Полошѣках на риці Слипороді, к тому теж ис полем и з дворищем и зо всем осадовем за с[уму] готовых грошей, то ест за золотых сто личбы литовской[...]. Продал есми ему самому Филипу Охрїмовичу Гру[дяці, жо]ні его и потомству его. Волно ему, гді хотя п[родат] и дароват, и кому хотя продат и на свой пожиток об[ернут] яко свое власное. До которой продажи третей части у[...мено]ванного Ивана, так теж и во всем осадові помененой сам ся[...] субмитовал вічными часы помененного Филипа Груд[яку...] не турбоват и во вшеляких місцах ни в чом не гамоват. На що для [лі]пѣшой віри и певности сий мой добровольный запис даю менованному Филипу Грудяци при людях зацных и віри годных: при пану Филипові Уманцу, на тот час сотнику глуховскому, при пану атаману городовом Данилу Рубану и при войту глуховском Федору Яковлевичу, Данило Ясмовский, Степан Осипович, Михайло Лескович, шапочник, Степан Михайлович, могоричники оные персоны.

Діялося в Глухови року 1669 мсця ануария 27

Устне и очевисте прошоный о подпис руки от вышменованного Ивана Котляра Гавриловича Кирил Корніевич, писар глуховский, рукою

А к сему то запису устне и явѣне прошоный от Ивана Гавриловича Роман Михайлович о подпис руки, козак и обивател глуховский.

Устне прошоный от того ж Ивана о подпис руки Карп Яковлевич Шаравара, мещанин глу[ховский].

Устне и явѣне прошоный от Ивана Гавриловича Роман Михайлович о подпис руки, козак и обивател глуховский.

Устне прошоный от того ж Ивана о подпис руки Яков Романович Рыхлик, писар сего запису».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50459. Оригінал, завірений підписами і печаткою)

№ 8

1669, вересня 17(7). – Глухів. – Угода.

«Року тысяча шестсот шестдесят девятого мсця септеврия семого дня.

Перед нами, врьдом города Глухова, меновите передо мною, Яском Михайловичом Жураховским, сотником Войска Запорозкого глуховским, а при мні будучим Омеляном Ивановичом Жураховским, атаманом городовым, так теж Федором Яковлевичом, войтом глуховским, и при иных людех зацных и віри годных, при пну Данилу Есманскому, козаку и обывате[лю] глуховском, и при Ходку Щебрянском та теж и при пну Степану, [...]ріку полошковском, иж що была спорка и турбация Михалц[и....] ченку с пном Филипом Грідякою за заслужоное свое зо трина[...] літ, за которую заслугу его во всем ему досит (...)*[...] меновите во всіх трох руках под онои ниве ув одной руці под горунови[...]ром из засівом, полтори осмачки жита, у другой руці у Есманском [...вер]ху(?) ниву дал засіяна яриною осмачки дві овса [...]то проса[....] и в третьей руці целины осмачок на сім ему, Михалце, у вічност за грошей золотых

двадцат, вола, коровы дві, третью телицу, свиней о[см...]рицатеро, пол одинадцота золотого на двоих одежи дадем ему, Михалку, найпірви жупан, кожух, сермягу и все що колвек было потреба за[...] всем тое ему, Михалце, за заслугу его зоплатил. На що для ліпшой віри и певности их, обох сторон, слушное в заплаченю его, Михалки, заслуги поеднане казалисмо до книг міських глуховских зописат и выписавши с книг, выпис казали дат ему, Михалце, пну Филипу Гридяце на себе вічний зопис, абы его в том яко его самого, так малжонку и потомство вічними часы не турбовал. При выш написаном уряде и людех зацных писан в Глухові року и дня выш описаного с подписом рук и при печати [...].

Лаврентий Захаревич Долинский, писар на тот час будучий глуховский, руку свою приложил».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50462. Оригінал, пошкоджений, завірений печаткою)

№ 9

1675, квітня 20 (10). – Ічня. – Купча.

«Року тисеча шестсот семдесят пятого, мсця априля десятого дня.

Перед нами Остапом Гологарем, вуйтом, Ониском Корогвичем и Мартином Редкою, бурмистрами, на сей час будучими иченскими, ставши очевисто, Хвеско Білоцерковец, сознал речевисто, доброволне до сего запису, иж продал сіножат свою власную, никому ни в чом не заведеную над Удаем, помеж Василевой Грицащенкой сіножати лежачую. Которую купил был Білоцерковец у Ива[на] Яценка посполу з Гришком Антоненком. Прето кром Гришковой половицы свою половицу сіножати и лозу понад рекою Удаем, Давиду Петровичу за вусим золотых полской личбы вічними часы. На чом для вшелякое віри и далшой памяти и сее писмо Хвеско Білоцерковец перед нами вышеописанным урядом и при печати міскою Давыду Петровичу для спокойного ему тое сіножати уживаня даем.

Писано в Ичні року и дня вышей описаного.

Устне прошоный от Федора Білоцерковца о подпис руки Федор Пісоцкий рукою».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50668. Оригінал, завірений печаткою)

№ 10

1675, квітня 30 (20). – Стародуб. – Купча.

«Выпис с книг справ міських стародубовских права майдебурского.

Літа от нароженя Сна Бжия тисеча шестсот семдесят пятого мсця априля двадцятого дня.

Перед урядом міским его црского пресвітаго влчства стародубовским, передо мною Иваном Михайловичом, войтом, Лаврином Яковлевичом, Тимофіем Игнатовичом Нагаскою, бурмистрами, райцами, лавниками, ставши очевисто Александра Григориевич Голиченок, козак полку Стародубовского, доброволне признал в тот способ, иж продал половицу двора своего власного, светлиц дві передних и комору, никому ни в чем не пенную и не заведенную ни в какой суммі, стоячий в місті об межу з едной стороны от Костантия Ларионовича, небощика, бывшаго войта, а з другого боку од ринку против шпиталя, за певную готовую, сполно до рук моїх одличоную, сумму пнзей, то ест за коп сімъдесят грошей личбы литовской монети доброй пану Василю Яковлевичу, мешчанину стародубовскому. Од которого подвора помененый Александра Голиченок, оддаливши себе самого, жону и покровних своих, вічними часы не мает упоминатися и встренту міти. Волно пожитковат ему, Василю самому, жоні и потомком и жадним крвним на вічние часы албо теж продат, дать, даровать и ку своему пожитку оборочат. Просили зобополне, абы до книг міських стародубовских было записано. А по записано и сей выпис з тых же книг ему, Василю Яковлевичу, мешчанину стародубовскому, з подписом руки мене, войта, писара міского при печати врядовой для подпартия ест видан. Писан в Стародубі.

Иван Михайлович, войт стародубовский, зо всім маистратом.

Иосиф Мартинович, міщанин, стародубовский писар».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50669. Оригінал, завірений підписами і печаткою)

№ 11

1676, травня 20 (10). – Кролевець. – Купча.

«Року 1676 мсца мая 10 дня.

Перед нам Яном Николаевичем Маковским, сотником кролевецким, Василием Яковлевичом, атаманом городовым, Иваном Шмайданом, войтом, Михайлом Роменъцем и Гапоном Горьбаченьком, бурмистрами, врядом кролевецким, тудеж при бытности так товариства, яко и мщан немало, на тот час на справах міских засядаючи, постановывъвшись очевьсто Иван Никифорович Лучинец, мщанин кролевецкий, сознане свое добровольное учинил, иж продал поля своего власного ныв седм, лежачого в кгрунті кролевецким, во всіх руках славетному пну Константъю Ивановичу Голубу за певную сумъму, исполно до рук моих отличеную, то есть талярый тридцать, ему самому, жоні и потомком его на вічъные, а непорушоные часы з волним шафунком и обовязком от кожного такового хто бы міл уступовати до оной добровольной продажи моеей, варую [...]им власным коштом и накладом (в каждого уряду) отбувати и очищати [...] жона моя, яко и потомки мои и с кревних ближних и далных жадного [...] до пна Константыя не міли. Волно ему яко актору и деръжавъци вс[...] поссессией міючи и дыспозыцией яко хтїт ведлуг умислу своего шафо[вати...]. При которой продажи моеей (а на тот час при зебраню до выш намененного уряду) бы[ли] люде зацные и віры годные, Конону Ивановичу, Евстафію Лукъяновичу, Ивану Макаровичу, Лукашу Ивановичу, Ивану Кунашовичу, Василию Бабыченку и при [иных] немало будущих и неименованных. Що просили нас о актыковане запис так виш менованного уряду, яко и подукуванних (?) особ, щосмо казали записати и выдати пну Константъю Ивановичу с подписом рук писара міских и притыснением печати міской кролевецкой, яко и есть выдан року и дня звыш пысанъного.

[...] Максименко, писар міский кролевецкий, рукою».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50470. Оригінал, завірений печаткою. Запис на звороті: «Купчий запис на сім нив во всіх руках пну Костантю Голубу от мщанина кролевецкого Ивана Лучинца»)

№ 12

1676, травня 26 (16). – Батурин. – Підтвердження купчої.

«Року Бжого тысяча шестсот сімдесят шестого мсця мая шестогонадцет дня.

Ознаймовал передо мною, Яреміем Андріевичом, сотником батуринским, помененний Пархом Перека, обывател візду нашего Батуринского, з Митченок, иж закопал (описка, слід читати «закупил». – Ю.М., І. Т.), на Тютчи прозиваеомей, лежачую подле заджели (?), на которую сіножат упросил нас урядовне, абы ништо ему жадною перешкодою не бил в кошеню з обывателей митченских, так и иных людей, бы жадной ништо не міл (?) утички до тоей сіножати, а ежели би хто мал отдаляти Пархома Переку вишей помененного, на такового заруки покладаем до шкатули войсковой талярей сорок и комишин в фляк (?) сто. Для ліпшой зас певности казалем и печат свою приложит.

Діялося в Батурині року и дня вишей описанного.

Ярема Анъдріевич, сотник батуринский, Федор Білик, атаман городовой».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50471. Оригінал, завірений печаткою. Запис на звороті: «Купчая от Гички на сіножат надтютчовскую. Року 1719 декаврия 16»)

№ 13

1681, вересня 21 (11). – Кролевець (?). – Купча.

«Року Бжого 1681 септеврия 11 дня.

Перед нами Иваном Николаевичем Маковским, сотником кролевецким, Романом Дубовиком, атаманом городовым, Аверкием Антоновичем, войтом, Григорием Мартиновичем и Петром Ивановичем, бурмистрами, персональне ставши пн. Захарий Иванович Голуб, чинил нам, зуполному вряду кролевецкому, оповедь, иж рожоному своему пну Костантому, бунчуковому войсковому енералному, продал за талярей сто четвертую заставку в млині горішнем подоловском от Дулі тримающую. Юж теди до

того млина горішнього и до нижнего на ровчаку я, Захарий, жона и потомки мої не міюся и оны интересовати и жадних алтераций правных з едноутробним братом моїм я сам, жона и потомки мої не повинны вчинати под зарукою совитою проданного млина на суд енералний варую, рожоному зас моему жоні и потомкам его вікуисте владіти, уживати и кому хотіти тож продати и даровати волно им свое доброе. Що для документалнійшого свядецтва писмо сее до книг наших міських кролевецких казалисмы записати, що ест пред выш менованным урядом кролевецким и записано.

С подлінного запису читал сотенний кролевецкий писар Яким Мосціпанов».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50477. Копія XVIII ст.)

№ 14

1681, вересня 21 (11). – Кролевець. – Випис з кролевецьких міських книг, який містить у собі купчу.

«Року Бжого 1681 септеврия 11 д.

Перед нами, Иваном Миколаевичем Маковским, сотником кролевецким, Романом Дубовиком, атаманом городовым, Аверкием Антоновичем, войтом, Григорием Мартыновичем и Петром Ивановичем, бурмистрами, персоналне ставши пан Захарий Иванович Голуб, чынил нам, зуполному вряду кролевецкому, оповід, иж рожоному своему пну Костантому, бунчучному войсковому енералному, продал за талярей сто четвертую заставку в млыні горішнем подоловском от Дулі, тримающую, юж теды до того млына горішнього и нижнего на ровчаку я, Захарий, жона и потомки мої не міюся и оны вічними часы интересовати и жадных алтераций правных з едиоутробным братом моим я сам, жона и потомки мої не повинны вчинати под зарукою совитою проданного млына на суд енералный варую рожоному зас моему, жоні и потомкам его вікуисте владіти, уживати и кому хотіти тож продати и даровати волно, як свое доброе. Що для докоменталнійшого свядецтва писмо сее до книг наших міських кролевецких казалисмо записати. Що ест пред звышменованным урядом кролевецким и записано.

Захарий Иванович Голуб.

А сей выпис з книг міських при печати міской ствердивши и выписавшы, дан до рук его млс п. Костантому Ивановичу Голубови, бунчучному войсковому енералному.

Иные особы духовного стану и свіцкого, при том записі будучые, до которого п. Захарий руку свою подписал и печатию своею ствердил.

Тому ест свідомый честный гсдн отц Грыгорий Михайлович, презвитер храму стителя Хва Николая, намісник кролевецкий.

Другой честный Гсду отц Григорий Иванович, сщенник Всемилоствого Спаса, передміский кролевецкий.

Павел Ведера, Максим Джумін, Сава Сокалский, Ярема Швец, Ведерин зят, значные жытелі кролевецкие.

Иван Миколаевич Маковский, сотник кролевецкий, рука власная.

Роман Дубовик, атаман городовый.

Аверкий Антонович (!), войт кролевецкий.

Григорий Мартынович, Петро Иванович, бурмистры кролевецкие, пры подписі рук и печатю міскою писмо сее конфірмовали.

Петро Грыгориевич, писар на тот час будучый кролевецкий, тут подписал».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50475. Оригінал, завірений печатками)

№ 15

1682, лютото 25 (14). – Сосниця. – Купча.

«Року Бжого тысяча шестсот осмдесят второго мсца феврал[я] четвенадцетого дня.

Пред нами, урядом ншим міским сосницким, пред нами Павлом Кричевским, сотником сосницким, Кузмою Кондратовичем, войтом сосницким, Григорием Кондратовичем, Иваном Даниловичем, бурмистрами, и при бытности Василем Тимофіевичем, ктитором Сто-Троецким сосницким, ставши очевысто Даниел Сухомлиненко, жител и товариш войсковый сосницкий, чинил добровольную оповедь, иж свое власное займище у Ворониже з середним окном млиновым з частью належачое сіножати до

того окна на реці Есмани против ліса Трояна продаю и в посессию подаю пну Ивану Холодовичу, мешанину и купцу воронизкому, за певную сумму талярей двадцят сполна личбы полкое у вічност. В том варую, абы я сам, жона и діти нши, и с кривних нших близких и далеких не втручались и жадного утиску пну Ивану Холодовичу не важилис чинити под совітою заплаатою сумми выш мененое. Волно будет пну Ивану Холодовичу тим займищем и на нем зостаючим окнум млиновим ему самому, жоні и потомству его вічне диспонувати, цале деклярую. Мы, уряд вышменений, чуючи добровольное Данила Сухомлиненка сознание в продаже займища у Воронижу з середним окном и частю належачой сіножати и з прозбы его ж казалисмо записати и стороні потребуемой з подписом рук и притисненем печати урядовой выдати.

Писан в Сосниці року выш мененного.

До тоей справы уряд подписался:

Павел Кричевский, сотник сосницкий.

Козма Кондратович, войт сосницкий, з бурмистрами».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50478. Оригінал, завірений печаткою)

№ 16

1685, березня 26 (16). – Кролевець. – Випис з кролевецьких війтівських книг, який містить купчу.

«Випис с книг ратуша кролевецкого войтовских

Року Бжого 1685 марта 16 дня.

За відомом пна Костянтина Ивановича Голуба, бунчучного Войска их црского пресвітлого влчства Запорозкого енералного, перед нами Иваном Миколаевичем Маковским, сотником кролевецким, Калеником Федоровичом, атаманом городовым, Петром Ивановичом, войтом, Григорием Мартыновичем и Стефаном Ювъхимовичом, бурмистрами кролевецкими, постановившыся очевисто Дацко Ващенко, жител и козак наш кролевецкий, обополне с Тимошем, роженным меншим братом своїм, нам, зуполному урядови кролевецкому, чинили оповедь, иж на реці Рети низше Резникового млына, а вышшей его млсти пна бунчучного и Аверченкового, гребля их положенем зостаючая. На которой гребли кул двы мучних, а третий ступний в клітці одной през небожчика Васка отца их сполне з небожчиком Василем Дейнекою их власьним коштом и працею обопольною на мененной гребли млин ест збудованный. С которого розміровых прыходов так Васко небожчик, бывший хоружый сотні нашой Кролевецкой, як и Васил Дейнека, небожчик, значный товариш бывший сотні ншой и жытел кролевецкий, они сами як товариши до смерти одбирали и ужывали. А по смерти их жоны и потомки их же аж по сее время половинную часть збирают и уживают. Зачим тепер Дацко и Тимуш Ващенки с порады своих приятелей и з своего обополного зезволения свою отцевьскую половинную часть млына, то ест камінь один и половину ступника, продали Григорию Дейнеці, козакови и жителеві ншему кролевецкому, яко ближшому до тоей своей же половины товаришевы своему за зуполную сумму готовых грошей пятсот золотых и талярей двадцяти. Ме[не]ные Ващенки при отобранню грошей своей отцовской проданной половинной части вічными часы выреклися, а Григорию Дейнеці тым купленным млыном ему самому, жоні и потомком его вічысте диспонувати, спокойне уживати и кому хотіти продати и даровати волно. Продажа добровольная и купля сая ест до книг наших міских кролевецких записанная для памяти в потомьные часы и выпис с книг міских слово в слово выписавшы, при звыклой печати міской потребуемой стороні писарови міскому выдати велілисмо.

Діялося в ратуши ншом кролевецком року и дня звыш описаного и пред выш мянованною енеральною особою и пред зуполным урядом ншим кролевецким.

Иван Миколаевич Маковский, сотник кролевецкий, руку свою приложил».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50480. – Оригінал, завірений підписом і печаткою. Записи на звороті: «Петро Григориевич, писар міский кролевецкий, рука власная», «Купчий выпис с книг міских кролевецких Григорию Дейнеці на купление одного камня мучного и половины ступного на греблі на реці Реті между вишшою Го-

лубинскою и Аверковскою, и нижшою Резниковою будучой, от Дацка и Тимоша Ващенков в року 1685 марта 16 данний»)

№ 16а

1685-1686.—Звіт про московське посольство підячого Микити Алексеева та українського гінця Івана Лисиці (регест)

Грамота царів Івана V і Петра I від 10.11. (30.10).1685 р.

Скарги на ординців, які вчинили наскок на Полтаву і взяли великий полон.

Відписка посла до В.В. Голіцина 22 (12).12.1685 р. (з Батурина)

Я прибув у Батурина 5 грудня, 6 числа був у гетьмана Самойловича, а 7 числа послав до Мазепи перекладача Аврама. 11 грудня до мене приїздив Мазепа. Я затримався в Батурині, бо гетьман Самойлович буде писати до константинопольського патріарха; думають, кого послати зі мною. Були у Самойловича в Батурині запорожці. Мова йшла про ординців.

Відписка посла до В.В. Голіцина 3.01.1686 (24.12.1685 р.) (з Батурина)

Були переговори з гетьманом, мова йшла про Кочубея. Самойлович хоче писати листа до кримського хана, користуючись okazією.

26 грудня треба виїхати з Батурина. З послом гетьман дав свого посланця «Лисиченка» з трьома чоловіками.

Відписка посла до В.В. Голіцина 15(5).2.1686 р. (з Перекопа)

З Переволочної виїхали на Січ. Перед Січчю нас зустрів осавул з 15 козаками з військовим прапором. 16 січня прийшов до посла та «Івану Лисице». Рада в колі. Військовий прапор з польським гербом (одноголовий орел). Посол передав лист щодо його пропуску і провідників, який прочитали в раді.

Були у хана і з ханською грамотою посол вирушив у Константинополь.

Лист Магмет-султана до Абу-Бекіра, в якому мова йшла про запорожців.

Лист патріарха Досифея до боярина.

(РДАДА. Ф. 89. Оп. 1. № 1685 р. Арк. 60, 103, 105, 107, 109, 116, 143-145, 158.

Оригінал)

№ 17

1687, вересня 21(11). – Глухів. – Купча.

«Року 1687 мсця септеврия 11 дня

Передо мною Васи́лем Феодоровичем, сотником глуховским, Войска их црского прес. вел. Запорозкого, Алексієм Михайловичем Туранским, городовим атаманом, Герасимом Тимофіевичем, войтом, Демяном Ивановичем, Яремою Михайловичем, бурмистрами, инных людей зацных товариства войскового и мещан при том немало было.

Постановившиися очевисто перед нами, урадом, Стефан Шмы[н], обывател села Полошковка, сознавал явне, ясне и доброволне, мовячи таковым словом, иж панове урад продадем плец свой з хатою з огородом и з двома садками и з гаем власний мой, ни в чом никому не пенний и не заведений, лежачий на селі Полошкові, межею од Ивана Маджуги, а з другой стороны межа улицею од Андрія Соплі, за готовую суму золотих сто. Продадем пну Кондрату Филиповичу Грідяці, козаку и обывателю глуховскому, ему самому, жоні и дітям его у вічност и в спокойное держане. Волно ему, пану Грідяці, сюю куплю свою дат, дарова, зміняти, на церков ликговат и як хотя диспонуват. А я юж, Стефан, в тую помянутого продажного пляцу отдаляю самого себе, жону и діти мої приятелей близких и далеких, жебы нихто не важился юж пана Грідяку за тую мою продаж турбовати, для чого и рукоданной сее писмо мое пану Грідяці даю, при звыклой печати урадовой и з подписом руки писарской.

Діялося в Глухові року и дня вышей написанного.

Гаврил Ясликовский, писар глуховский, рукою»

Запис на звороті: «От Стефана Шмина, жителя полошковского, на плец з двором, садами в селі Полошкові пну Грудяці».

(НБУВ. ІР. Ф. I. № 50485. Оригінал, завірений печаткою)

№ 18

1695 р. – Уривок з судової книги Козельця, в якому містяться відомості про кийівського полковника Костянтина Мокієвського.

«Експедиция Очаковская.

Року 1694 п. Константин Мокієвский, полковник киевский, за позволенем ясно-велможного его мл. пана Иоана Мазепа, Войска их царского пресвітлого величества Запорозского, с приданными полками охотноохочими Пашковського и Михайла Палаженченка и с Палієм ходили под Очаков, где значную добычу взяли и чтири корогвы янчар збили и корогвы побрали. А то справил своею отвагою мененный пан полковник киевский, который сам вперед з своим полком на піхоту янчарскую скочил, много порубали и много побрали живцем. Діялося в пяток 3 августа, с которими неволниками отдали п. гетману и три корогві, бо четвертую в бою подрано. А корогвы были жовтії. З неволниками послано с полку нашого Киевского п.Ивана Фалковського, Романа Рожанського, сотника гоголевського, на Москкву, придавши им з каждой сотні по килка товаришов, которих значне пожаловали их цар. пресвітлое величество. По той значной вікторії над неприятelmi помененного пана полковника, гди Бог немалим фрасунком навьидити рачил, бо ему жона Анастасия Зеленковна року 1695 в похвалную субботу померла, зоставивши дві дочки маленькі Анну и Настасию. Была тая пані барзо мудрая, набожная, убогих великая милосниця, нігды не прожновала, завше албо читала, албо до церкви Божой що справовала. Тіло еи отпровоажено до Остра. Которое зоставало през свята воскресенские на слободі в церкви мурованой, а по святах воскресенских отпровоажено до Печерского и там также килка недел зоставало в преділі, а потим погребено там же на цминтарі печерском в гробі мурованом. Потим того ж сестренец мененного п. полковника Иоан в той же Пост Великий помер и в Вербную субботу похован у Преображения Господня в Козельцу. Потим брат его рожоный Андрей в Батурині помер и похован в Баришполі. Того ж року пані Войнеровская (!), сестра рожоная его мл. пана гетмана, померла, хорою постригшися в иноческий чин пречестною госпожою Мартою Магдалиною, Мазепиною маткою, а игуменією печерскою. Того ж року ясневелможный его мл. пан гетман Иоан Мазепа з их царского пресвітлого величества войсками Кезикермен, Ослам, городок Шиндерія и Таван узяли и доценту знесли и в Тавані свое осадили войско. Трвали тие городки под турецким цесароом близко пятидесят літ, але Таван барзо давно, як пишет Білский, взято. В тих городках барзо много армат и скарбов, тилко барзо зле учинили, иж як рабовали, запалили и много и наших погоріло. Много над всіх и там доказовал той же прерожоный пан Мокієвский, полковник киевский, бо на самый стос сам собою ис товариством кидався, до которого из инших полков товариство охоче приставало ис своим полком, тилко ему приписуючи славу, отказуючи, хто спитал: и мы Киевского полку, бо и наперед там в ниж січы под городки водными суднами зайшол и станол и зараз неприятелеві подгородки показался. Много того зацного и отважного мужа рицерских ділностей, которих трудно до выписаня. Носит той дом за герб ключ жолтый в полю блакитном, от давних літ продком его за услуги их, которые отчизні своей и Речи Посполитим (!) морем и полем отправовали, в татарскую и турецкую землю впадаючи, от королев полских данный».

(БШАН. ВР. № 280. Арк. 115 зв., 116 зв. Оубліковано: Возняк М. Хто ж автор т. зв. літопису Самовидця?. Львів, 1933. С. 62-63)

№ 19

1696, червня 16 (6). – Глухів. – Купча.

«Року Бжого тысяча шестсот девятого мсяця июня 6 д.

Я, Галька Матвіїха Гречаная, з пасинками моїми Аньдрушком и Стефаном, жителі орловские, відомо чиним и сознаем явне в кожного суду и права писмом, иж продалисмо сіножать свою власную, нікому не пенную и не заведеную, лежачую взявши от Слизниці понад Свесою уз шлях ямпольский до сіножати Василя Соловейка ямпольского, его мл. пану Кондратови Филиповичу Грудяце за сумму грошей золо-

тих тридцять. Якую руками нашими принявши, тую от нас проданую сіножать, так як наменило, в мощь в посесию и вічне владініе ему, пану Грудяце, пуцаем, же вже не повинни мы сами, так малжонки и потомькове наши, пртелі близкие и далекие, инътересоватися и жадного уступу міты. Якую теды куплю и продажу оповювши уряду міському, тих же для стверженя лучшого и просилисмо его млсти пана Василия Федоровича, сотника глуховского, пана Алексія Туранского, атамана городского, Савы Федоровича Почаповця, войта, Давида Яковлевича, Ивана Прокоповича, бурмистров, о притиснене печати міской и о подписи руки писарское.

Діялося в Глухові року и дня звыш писанного.

В. Игнатович Безпалій, писар[...].»

Запис на звороті: «От Гречаной данная купчая на сіножат от Слизниці над Свесю».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50506. Оригінал, завірений печаткою)

№ 20

1697, травня 24 (14). – Кролевець. – Випис з кролевецьких вїтївських книг, який містить заповіт.

«Выпис з книг міських кролевецьких.

Року Бжого тысяча шестсот девятдесят сегого мсця мая 14 дня.

Перед зуполным урядом міским кролевецьким, Иоаном Николаевичом Маковским, сотником, Федором Королем, атаманом городовым, Максимом Ефремовичом, войтом, Иваном Андріевичом, Федором Иосифовычом, бурмистрами, и при бытности жителей добротовских віри годних, при Конону Мірочнику, Павлу Малому, Тимошу Михайленку, Трохиму Сотченку, Панку Гриценку, Антону Чайці, Остапу Пулынченку и Денису Пулынченку, алтыновских я, раб Бжий, Захарий Пулынченко, жител добротовский, чиню відомо сим моім остатним тестаментом, иж будучи близьший ко смерти, нежелы ко животу, а видячи сынов своїх Грицка и Карпа пустодомцов и марнотратцов, не памятаючих страху Бжого и приказаня моего не слушаючих, еще при совершенной памяти распоряжаю все имение свое отцевское и набытое. Во первых Грицко, сын мой старший, жебы ні до чого діла не міл, бом двойчи на господарстві сидылем, а оного марно потратыв. Карпу, теж сынови меншому, ежели попростанет лотровати и господарства пилновати будет, то двор мой ему отказую. Которий купилем в Лыхацкого з огородом и зо всім будынком, гай над Тереховою з одного боку од Алтыновки по ярюк и [...шутков]ский. Ему ж, Карпу, дочці моей меньшей Орині отказую млын на речці Коропі з обох сторон з лісами и з гаями, другий на Тереховой млынок тож з гаями ей же, Орынї, в Алтыновці огородов два и поле все Орынї. Так теж и двор, где сам живу, з обома огородами и зо всім кгрунтом, в Добротові лежачий, Орынї. Грицкувым дітем, а моім внукам, Кирику отказую быка, а дівчатам корову и дві овці. А тіло мое многогрїшное по преставленїї дочка моя Орына повинна (*це слово написано двічі. – Ю.М., І.Т.*) по християнску погребти яко то сорокоуста [...] и столи всі пооправлят. А хто бы мів сей мой остатней волі и тестамент сей касоват, з сынов албо з родычов, з близьких и далеких, илы теж перед яким урядом, то таковый мает зо мною расправитися пред нелицемірным судиею егда имат воздает комуждо по ділом и подпадет тому идеже должен (?) рок. На що для ліпшой віри и певности за мої сей тестамент при печати міской и сотницкой, в потомние часы служачий, веліли мы выдати.

В Кролевцу року и дня вышписаного».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50509. Оригінал, завірений печаткою)

№ 21

1702, серпня 7 (липня 27) і 1711, червня 30 (19). – Батурин. – Випис з батуринських ратушних книг, який містить у собі купчі.

«Випис с книг міських ратуша батуринского.

Року тысяча семсот второго мсця июля двадцят сегого дня.

Перед нами, Димитрием Нестеренком, сотником, Гордіем Хрисановичем, атаманом

городовим, Романом Тимоновичем, войтом, Самуїлом Григорієвичем, бурмістром, батури́нскими, ставши очевисто Исай вмісто отца своего Матвія Ющенка, недавно перед сим змерлого, и Тимуш Сро́кгий, жителі митченковскіи, ясне, явне и добровольне, без жадного примушення зезнали в тие слова: Міючи мы у себе млынок вешняк по половині о едном колі мучном на греблі, сполним коштом нашим засипаной, нижей Роговнлчиного млынка от Сейму на річці, зовемой Тютчой, там же, в Митченках, построений, з ставком в конци тоей же Тютчой учиненним, ловлею рыбною и лозою на ставку будучою, якая лоза особно мні, Тимушу Строкгому, належала, продалисмо его млсти пну Павлу Дублянскому, канцеляристі войско[во]му, за сумму доброй монети личбы литовской тысячу чтиринадцят золотих и, отличівши всі сполна, поділилися з собою, що кому з нас довелося. Зачим яко самих себе, так жен и дітей нших, и приятелей близких и далеких, от того помененного млынка отдаляем и цале оного зрекаемся. А его млсти пну Павлу Дублянскому, канцеляристі войскому, яко посессорові, панюй малжонці и потомком их волно есть и будет оним млиному владіти, дати, продати, даровати, диспонувати и як хотя по своей волі з оного пожитки отбїрати, не дознают жадное и наименшее ні от кого турбациі. А если бы хто міл з потомков наших или з покровних близких и далеких турбацию взновлял, теды мы сами повинни ставши у каждого права и суду и, где тая потреба укажет, пна Дублянского заступати, такую выну кладучи на турбатора и отзовцу неслушного, абы ему, пну Дублянскому, вишей речонную сумму сувито поповнял.

Мы теды, уряд міський батури́нскій, внимателно вислухавши, велілисмо жо книг записати, а з книг слово в слово виписавши, потребующей стороні, пну Павлу Дублянскому, з притисненем печати міской и з подписом руки писарскої видалилисмо.

Лукиян Федорович, писар, рукою.

Року тысяча сімсот первогонадцят мсця июня девятюгонадцят дня над рікою Дніпром у порога Ненаситьца в таборі будучи, продадем греблю, в Митченках лежачую, з млыном вешняком и ставом, як ся в себі мает, его млсти пну Ивану Чернишу, польковникови гадяцкому, за сумму якая есть выражена внутр сего купчого писания моего и вручивши оное его млсти в вічність во свідителство, абы и в потомние времена віра была дана, власною моею рукою на оной купчой подписуюся.

Павел Дублянский, писар полковий стародубовский».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50686. Оригінал, завірений печаткою)

№ 22

1709, січня 20 (9). – Чернігів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Его царского пресвітлого величества Войска Запорожского гетман Иоанн Скоропадский.

Вам, войтови села Макова зо всіми тамошними посполитими людми, ознаймуем иж донеслося нам відати, же вы, бунтовничый узявши перед себе способ, самовольне и неналежне хотячи з посполитой в[илама]тися тягости, не хочете державці своему п. Федору Олшанскому, товаришеви войсковому значному, отдавати послушенства. Зачим міти хочем и рейментарско пилно приказуем, абысте яко прежде во всяком найдовалися послушенстви и належитую в подданстві отбывали повинность, тако и теперь ему, п. Федору абысте в оной же подданской найдовалися повинности. Докладаем зась тое, же если бы хто з тяглих вашего села Макова людей ухороняючися от подачек, похотіл до реестрового козацкого вписатися компуту, до которого з давних час не належали. Теды приказуем пилно, абы таких людей яко до компуту и реестру козацкого не приймовано и не вписувано, тако если бы хто насильовне схотіл и упарте о тое старатися, такого позволяем не тилко на худобі, леч и на здоровю карати.

Дан в Вороніжу року 1709 януар. 9

Звышменованій гетман рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 57810. Копія кінця XIX ст. рукою О.М. Лазаревського)

№ 23**1709, лютого 6 (січня 26). – Ніжин. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.**

«Его царского пресвітлого величества Войска Запорожского гетман Иоанн Скоропадский.

Пану полковникові Войска его ж царского пресвітлого величества Запорожского ніжинському з старшиною полковою, п. сотникови бахмацкому и всім як войсковым, так и посполитим, тоей сотні обывателем, кому бы колвек о том відати належало, ознаймуем иж прекладала нам жалобливе через суппліку свою п. Феодосия Мойсієвна, овдовілая жона небожчика п. Андрія Небаби, зейшлого сотника шаповаловского, что за антецессора нашего бывшего гетмана первой остров еї отчизный з сіножатми, под Бахмачем лежачий, отобрано и для кошения сіна до двора бахмацкого обернено, а напотом и част, якая от давных часов з млына там же, в острові под Бахмачем будущого, на ных ишла, третий год тому отнята и туда ж обернена. И просила нас, абысмо по прежнему в владіне оной и остров тот з сіножатми и част тую з оного млына, перед сим на ных отбіраемую, знову привернули и універсалом нашим потвердили. Мы теды, гетман, оказуючи оной наше политоване, взглядом удовства еї, а респектуючи и на войсковие зейшлого малжонка еї услуги и праці, приворочаем оной тие сіножати в зуполное прежнее владіне и часть розміров, з оного млына приходячих, знову при ней заховуем, позволяючи оной як сіножатми, так и частью того владіти и пожитковати. Якую нашу волю и універсалом сим нашим ствержаючи, пилно міти хотим и рейментарско приказуем, абы жаден як з пп. старшини вышписанной, так и нікто инший з войсковых и посполитых, меновите бахмацких обывателей, не важилися оной в отбіраню части з оного млына, на ней належной, и владіню оних сіножатей жадной найменшой чинити трудности и перешкоди.

Дан в Ніжині року 1709 януария 26 дня.

Звыш менованый гетман рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50688. Оригінал, завірений підписом і печаткою)

№ 24**1709, вересня 12 (1). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.**

«Пресвітліишаго и державніишаго великого гсдра его црского сшенніишаго влчства Войск Запорожских обоіх сторон Днепра гетман Иоанн Скоропадский.

Пну полковникові Войска его црского пресвітлого влчства Запорожского ніжинському, старшині полковой, а особливе пну сотникові короповскому з тамошным урядом и кождому, колвек о том відати надлежит, сим універсалным писанем ншим ознаймуем, иж просил нас пан Михайло Забіла, ассаул полковый ніжинский, о надане себі села Райгородка в сотні Короповской знайдуючогося. Мы прето, гетман, слухному его прошенію давши у себе місце, а до того респектуючи на его от молодых літ в Войску Запорожском услуги и заслуги, которые и тепер, застаючи на том ассаулства полкового ураді, неліниво ронит яко тое село Райгородок зо всіми до его принадлежащими кгрунтами и угодиями ему, пну Михайлу Забілі, надаемо. Так позволяем от тамошных посполитых людей всякие повинности и послушенства отбирати. Зачим абы пан подковник ніжинский з старшиною полковою, а особливе п. сотник короповский з тамошним урядом, и нікто з войскових и посполитых всякого чину людей не сміли и не важилися ему, пану Михайлу Забілі, ассаулові полковому ніжинському, в владіню того села Райгородка и в отбіраню от тамошных посполитых людей повинности и послушенства, найменшой чинити перешкоды и трудности. Тут же абы греблю Царувскую по давнему обыкновению общим шарварком допомагано гатит и як належить умоцняти, поневаж тая гребля всім ест до переїзду потрібна, пилно приказуем.

Дан в Глухові септеврия 1 року 1709.

Звыш менованый гетман рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50689. Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано «Місце печати»)

№ 25

1713, листопада 17 (6). – Батурин. – Лист-клопотання Івана Гордієнка, батуринського городского отамана, та вїйта Івана Стефановича, до генерального судді Семена Чуйкевича (?).

«Велможний мсці пне судия войсковий енералний, нам велце мстивий добродію.

Ми, ниже подписанный уряд, вносим инъстанцію до велможности вашой пну и млстивому добродієви за сим листоказателем, именно Иваном Марченком, обивателем батуринским, козаком сотні нашой, в таковом способі, иж под час битности на святых мученик Маковой помянутий Иван в ніякого на ярмарок пришелця, прозиваемого Семена, слуги также пна якогось, коня мастю світлогнідого за всім як належит и сідлом и з шаблею купив ціною за полчвартинацят коп коп, которого не тилко вун, Иван, куповав, але и много на тое ест людей, якие его куповали впрод еще сего Ивана, именно Наум Иванович и Васил Брожченко, за которого давали ціну коп одинацят, а виш писаний Иван наложивши ціну и заплатил. И при том велможний и млстивий пне немало ест людей Андрій Бондар и Антон Кравчишин зят, Гарасим Литвиненко и Кондрат Пихоненко и много, которие за того коня пили могорич. Теди напотом видячи его коня, же он на ноги слаб, променял на сей час жителеви глуховскому Никиті за коня гнідого. Которого коня отдал члвікови на віру за чотирнацят коп и тепер того коня, якого коня и в дому тепер не маеш. Теди велце велможности вашой упрошаем, даби Никита гроши чотирнацят коп в его, Ивана, принял за коня своего люб зождал, нім повернеся члвік з дороги с конем. О тое постокротне велможности вашой пна и млстивого добродія за тим козаком Иваном упросивши, в сохранение Гду Бгу зо всем благородним домом велможности вашой поручаем.

Велможности вашой пну и млстивому добродію нижайшие слуги и подножки. З Батурина 1713 мсця ноеврия 6.

Иван Гордієнко, атаман городовий батуринский, Иван Стефанович, вуйт тамошний».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50697. Оригінал, завірений печаткою)

№ 26

1714, березня 3 (лютого 20). – Митченки (?). – Купча.

«Я, Иоан, поп митченский, настоятел храму Рождества стаго Иоана Крстителя, чиню відомо сим моім записом при людех зацних, на тот час пригодилившихся, именно при отцу Григорію, свто-вознесенскому митченскому, при отцу Павлу Сиротенкові и при Григорію Кияшці, иж з доброй моей волі продадем свой фолварок за коп осм славетне урожоному его млсти пну Иоану Чарнишеві, полковнику гадяцкому, а стоячий в селі Митченках у межу двора пнского, через двор тилко Лисичин. На що для лучшего имовірія подписую своєю рукою.

Мсця февруарія 20 року 1714.

Звиш менований Иоан Пучъковский рукою власною».

Запис на звороті: «Запис на фолварок Митченковский от отца Иоанна данний».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50698. Тогочасна копія)

№ 27

1715, вересня 26 (15). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Копия.

Иоанн Скоропадский обіох сторон Дніпра гетман с вірным его царского пресвітлого величества Войском Запорожским.

Пану полковникові стародубовскому, старшині его полковой, а особливе пану сотнику мглынскому с тамошним урядом, и всім козацкого и посполитого полку Стародубовского обывателем и кому о том відати надлежит, сим нашим оззнаймуем універсалом, иж презентовав нам пан Павел Дублянский, сотник новоміський стародубовский, два листы открытие с респекту прежней его явной службы, на уряді полкового писарства будучой, от пана полковника своего ему ж, пану Дублянскому,

данние един на заведение футора построения млына и осажения ку помочи того ж строения слободки на містці (як по розыску высланных полковых, там в Стародубовщині будучи, показалося) и згодном и ни в чом не пенном, то ест на двох урочищах, именуемых Пустые Будища, при річці Елионці, межи грунтами села Лялич и слободки Краснович в сотні Мглынской найдуючиися, другий на осаженье слободки на грунті, куплею от священника білогощанского и иных тамошних жителей, а до того и пустовском, от пана Покорского набутом, тож в сотні Мглынской лежачом, такою границею от Лісковаго ручайка дорогою, Великодубровянскою по ручай Галуцвіинский и по ручай Дубевский по границу Дубровянскую, зовемую Ляхову, и по границу Красновскую окрісленном, и як на тие дві его Будки строение млына и заведение хутора так и на малолюдное сельце, прозванием Лопатни, в уїзді Стародубовском будучое, просил нашего гетманского потвержения. Мы, прето, респектуючи на его, пана Дублянского, еще прежние за антецессора нашего бывшего гетмана в канцелярії войскової и на годности полкового писарства значные услуги, а надіючиися, что и на уряді теперешнего сотничества не лїново тие ж войсковые працы будет отбивати, выдаем ему, пану сотнику новоміскому, сей наш універсал, которого моцу и кріпостью як тие вышенамінные слободки с выразным ограничением с заведенным хутором и построенным млыном в спокойное владіние и вікуистую посессию ему ж, пану Дублянскому, а потом и потомкам его ствержаем, позволяючи в тіх слободках людям селитися из помянутого хутора и млына всякие надлежащие корысти отбирати, яко упомянутое сельце Лопатни в державі ему ж, пану сотнику, конфирмуем, даючи моц там жиючими людьми яко поддаными владіти и до послушенства употребляти, а они в том не повинны спречными быти. В якого того всего спокойном владініи абы никто старших и менших Стародубовского полку обывателей, а барзей пан сотник мглынский не важился чинити трудности и препятія пилно упоминаем и рейментарско приказуем.

Дан в Глухові с канцелярії войскової септеврия 15 д. року 1715-го.

В подлинном подписано тако: звыш менованный гетман рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 52525. Копія другої половини XVIII ст.)

№ 28

1717, липня 27 (16). – Ніжин. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Его царского пресвітлого величества Войска Запорожского обоїх сторон Дніпра гетман Иоанн Скоропадский.

Вам, п. Иоановой Тимошенковой сим нашим одкритим листом обявляем. Поневаж левенские селяне, поддание пна Петра Корецкого, совокупне з козаками того ж села жителями подавали нам жалостную на вас свою суплику, таковую предлагаючи скаргу, что вы о заводи о спорних кгрунтах между селом Меренковкою и между селом Левенкою лежачим, так первой перед судом войсковим енералним, яко и узнанем пна Якова Лизогуба, бунчукового войскового енералним, принявши конечное определіение, (жебы вам од села своего Мереновки, а левенцям од их села по дороге, прозиваемую Зимняк, однюд обїдвум сторонам, не переступуючи оной, кгрунтами владіти) и переступивши тое дорожное урочище, веліли землю левенскую зораты и засіяты; в чом преречонїи левенские селяне просили у нас справедливосты. Теды мы, принявши их жалобу, яко того не похваляем в. мсти, же закрилистеся над судовую росправу на особливую турбацию нашу в кгрунта, левенцям определіение, вступи-ти, так пилно и сурово приказуем, абысте не тилко до моеї землі, якая од Левенки за дорогою Зимняком лежит, вперед не иньтересовалися, леч и скопщили з поля тамошнего неслушне чрез самий упор засіяного, левенцям взяты не збороняем. Если ж бысте еще в якую противность дерзнули входитьи над сей наш указ, то декляруем, же болшую собі понесете утрату и турбацию.

Дан з Ніжина юля 16 року 1717.

Звыш менованный гетман рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 53292. Тогочасна копія)

№ 29

1720, травня 18 (7). – Слідство по кримінальній справі.

«Року тисяча сімсот двадцятого мсяця мая сегомо числа.

На уряді ншом полковом яко и городовом прилуцком, пред нами Михайлом Григориевичем, обозним полковим и наказним полковником прилуцким, Григорием Николаевичем, атаманом городовим, Евстафіем Мойсіевичем, войтом, Павлом Шинкгірієм и Василем Кузменком, бурмистрами, был допрошуван Иван Грищенко, козак сотні Варвинской, жител дюгтяровский, з якої причини он жону свою на смерт убил. Теды оний на килкакратное наше питане одказал, же отнюд праві не помню и якої причини тое учинилося забойство, поневаж тогда збитечне пяний был.

Мы, прето, хочячи розискати совершенно о том забойстві, велівши изшукати пред себе дівчину, служебку помянутого Грищенка, которая по имени зовется Мотра (поневаж тилко и семі в его было), питалисмо єї чи свідома она, з якої причини господар єї жону свою убил. Теды она признала так: на самий Світлий ден Воскрсения Хсва пошедши господар мой з своею жоною ополдні до корчми пнскої, пили до самого вечера горілку и господар, пришедши передом до господи, звалился перед воротами своїми на дорозі. Которого увидівши члвік иванковский (якого имени и прозвания не знаю) и увойшедши у двор, сказал мині, что лежит господар мой пред воротами. Я викликавши Демка, брата господарского по отцеви родного, увела з ним господара своего у сінці и он зараз у сінцах (поневаж велми бил пяний) звалившись, заснул, а же мало згодивши и господиня пришедши, тож пяная, лягла на задворках и заснула. По заході зас слонца уже на смерканю пришедши и нам Юско Луценко, тож жител дюгтяровский, збудил господара моего и стал питатися: где жона его если дома или ніт. Поневаж, мовит, треба мні роспитати: за що драгун жону мою побил. И господар мой сказал: я праві не знаю, где она найдется. Теды Юско стал мене питати о оной господині и я сказала же на задворку лежит. И оний Юско пошел з господаром моім и найшовши на задворку спячую, збудили и стал помянутий Юско питатися єї: за що драгун жону побил. Так она сказала ему, же увидівши, мовит жона твоя у окно[...] мноє, что драгун мене пяную стал зневоляти до блудодіяния в корчмі в которой на той час нікого иного не зходилося, стала кгвалту кричат, так оний драгун, вибігши на двор, побил єї за тое. Якие слова почувши єї господар, там же з Юском стоячий, сказал, аж ти праві такая доб[...], вдарил єї сидячую ногою в чоботі будучую у шоку и кгда она од того удару звалилася, так он довольно стал єї бити и бил сколько хотіл ногою, од которого заледво помянутий Юско з Грицком Безченком, туда ж на галас пришедшим, оборонили. И когда оний Юско з Безченком пошли з двору, так он и ворота засунул. А господиня с того містца уставши, звалилася под кошарою. Я пришедши к ней, почала одігати свиткою, и она ко мні промовила: одігай праві, не одігай, а уже я не буду жива и с того містца уставши, пошла в загородку ховатися. А он пошел за нею слідом и я почала его просити, жебы поперестал уже бити. Потом малое дитя стало плакат в хаті и я господара оставивши, отойшла в хату и того уже не відаю, если найшедши, єї бил болш или ніт. Тилко взявши поясом под руки, виволі(кши) на дривотню, и стал мене кликати: иди, мовит, до своей господині, бо до мене не хоче говорити, ти, мовит, клич: нехай йде в хату. А когда я вийшла на двор и стала кликат єї, так она ні одного слова не промовила, тилко еще мало жива була и взявши оную з господаром, уволокли в хату и положили на землі, а потом, мало згодивши, положили на полу и она я як влягома и живот свой скончила.

Призвавши теж Юска Луценка, тож жителя дюгтяровского, пред себе, питалисмо его: если ходил он за яким ділом до Ивана Грищенка и чи виділ як бил помянутий Грищенко жону свою. Теды оний Юско признал так: на самий праздник Воскрсния Хсва ходил я уже на смерканю до Ивана Грищенка для роспитаня господині его: за що драгун жону мою побил, поневаж она при том била, и избудивши его в сінцах, ходил з ним жони его питатися, которая тогда на задворку спала. Теды она сказала, же за тое, мовит, єї драгун побил, что не допустила ему з мене, пяной, глумитися. Якие слова почувши од єї, муж оной вдарил єї ногою, у чоботі будучою, у шоку. А потом, кгда она звалилася, бил єї ногою довольно, где пришедши Грицко Безченко

и мачоха оного Грищенка стали говорити: не забивай ти, Иване, жони своей, она по невинности своей завтра может оправдаться и, взявши его, увели в хату, жеби болш не важился бити. Теды помянутый Грищенко одказал, же завтрашнего дня хиба жону мою побачите мертвую, а не живую, и кгда мы вийшли з двора его, так он и ворота в своем дворі забил и уже того не відаю, если был и болш еї или ніт и на завтрашний ден почувли, что оная померла.

Потом зас Мари Ющенковой питалисмо: за що еї бил драгун. Теды оная отвітала так: на праздник Воскрсния Хсва надвечор йшла я против овец и когда пришла против корчми пнской, зачула там крик. На который пришедши к корчмі, одчинила окно и увидівши, что драгун, прозиваемый Матях, борукается з жоною Ивана Грищенка, хотячи юй учинит квалт, я стала его просити, чтоб дал юй покоуй, поневаж то, мовит, жона не таковая, щоб міл насміхатися. А потом видячи, что он не покидает, учинилам окрик и он тогда уже еї оставивши вибіг на двор и стал мене нещадно бити. Питалисмо теж оной Ющихи: чи не відает она, чога ради сама жона Грищенкова осталася в корчмі. Теды оная отвітвала, же я, мовит, з ними в компанії не була и не виділа, чога рады осталася, тилко чула од шинкара и шинкарки, что оная Грищенкова упившиися велми и не могучи до господи своей дойти, лягла в корчмі спати, а оный шинкар и шинкарка собі також на особном містцу ляглы и оный драгун заставши еї в корчмі спячую, стал бил еї зневоляти до гріху вшетечного и она ему не призволилася.

По всем тож питалисмо Юска Луценка и жони его: чи честно покойная Иваниха Грищенкова мешкала. Теды они под совістю хрстіянскою сказали, же и пошла оная замуж, то нічого худого по ней не чувати било.

Мы, прето, висше писанный уряд, вислухавши такового предреченних признатя, казалисмо до уваги звірхнійшой власти записати в ратушу прилуцком року и дня специфікованих.

Михайло Григориевич, обозный полковий прилуцкий».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 53974. Оригінал, завірений підписом)

№ 30

1721 (?). – Рахунки Андрія Горленка.

«Копия.

Виклад червоних.

Ясневелможному дадем червоних тридцять.

Тернавскому тридцять.

Полуніцкому тридцять.

Писару енералному червоних чотири.

Андрію Марченку на тот час сотнику глуховскому шість червоних.

З тих червоних:

Покойный ясневелможный перво дал червоних 20.

Другим разом дал сорок без трох.

В подлинном подпис: А. Гор[ленко]».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 54103. Тогочасна копія)

№ 31

1722, вересня 29 (18). – Ніжин. – Лист ніжинського полковника Петра Толстого до конотопського сотника Григорія Костенецького.

«Мой ласкавий пртель пне сотнику конотопский.

З листовного в. мс. донесеня, же козаки числом вусімдесят члвіка, которіи за покойного ясневелможного пна гетмана палубничими и конюшщами були в селі Поповці, сотні в. мс. найдуючиеса, весма не хотят заровно з протчіими козаками общенародних нуж двигати и чинит помоществования, увістилисямося и требуеш в. мс. себі ншего настановления и указа. В отвіт прето в. мс. предлагаем, что мы будем еще о тих палубничих и конюшщих до пна гетмана наказного в Глухов писати и який на тое от его получим резон, не оставим и в. мс. извістии учинити. А что пишеш в. мс., же многое товариство, до оних под протекцию поудававшис, противни, в чом позовет

случай зостават и не хотят належитой своей войсковой службы отбувати, то в том уже великое в. мс. нерадение и оспалост. За що яко в. мсти чиним, тим приказуем, абыс всіх тих козаков, которие з подсотні поухилияс, назад по давному до сотні при-вернул, да и впредь бы не допускал им до такого самоволства забыратис, упоминаем.

З Ніжина септеврия 18 д. року 1722.

В. мсти зичливий пртель его императорского влчства Войска Запор[озкого] полковник ніжинский Петр Толстой.

Адреса: «Моему ласкавому приятелеви пну Григорию Костенецкому, сотникові конотопському, подати».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55025. Оригінал, завірений підписом і печаткою)

№ 32

1722 р. – Ніжин (?). – Свідчення злодія Федора Романенка (регест).

«1722 г. Вор Федор Романенко показал, что будучи пойман в Сумах с поличным, отдан был «до секвестру, где по суду урядовом питан бывши кнотовим боем, зостал означен врізанием уха и за місто катом вигнан». Потом он пойман был в воровстві в Ніжині и суд полковий приговорил его: «стосуючися до права посполитого злочинцов таких карати повеліваючого, хочай он, Федор, достоин был смертного караня, еднaк для молодых літ его, надіючися, же может покаяться и перейти от тих злих своих учинков, животом даровал и всказал перше киями до полусмерти на мосту бити, а потим, означивши его, Федора, урізанием носа, мистром (?) з міста вигнати».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 53971. Регест документа, записаний рукою О. Лазаревського)

№ 33

1722 р. – Супліка Мирона Юрченка, отамана стаенного, і Федора Семивола, отамана палубничого, та ін. наказному гетьману Павлу Полуботку.

«Велможний мсці пне полковнику черніговский на містцу гетманском резидуючий, нам велце премлстивійший пне и благонадежнійший добродію

Мы, атамани стаенний и палубничий зо всім сколка товариством ншим, падши убо до стои ног велможности вшей премлстивійшему пну ншему мсти просим в том: служачи ми за преждних гетманов як и за покойного ясневелможного пна служилис-мо, досмотруючи верхового стада и на оное сіно кошовали и для корму возили, також и на палубах когда ясневелможний пан в якую дорогу поход міет, ходили и под такою протекцию и по сие время мешкали. А сего часу без відома велможного его млости пна полковника ніжинского под сотню Конотопскую притягнуено нас и нами отпра-вуется почта, стойка и прогони безчередно за всю сотню от Покрови Престия Бдци, а тепер с куреня стаенного назначили у войско козаков десят, а с куреня палубного козаков десят, тилко ж велможний и пне за убожеством ншим тоей служби не можем отбувати и под такою протекцією як пошлет Гсдь Бг новоизбранного ясневелможного пна готови служити. О такую мльсть велможности вшей, премлстивійшаго пна ншего, пренайпокорнійше просячи, а получивши оную, должны зостаем до жития ншего про здравие и щасливое велможности вшей премлстивійшаго пна ншего пановане Гсда Бга благати, будучи назавше велможности вшей, премлстивійшему пну ншему, пренижайшие подножки

Мирон Юрченко, атаман стаенний, с товариством.

Федор Семивул, атаман палубничий, с товариством, жители села Поповьки».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55029. Автограф. Запис зверху документа: «Пол[учено] юня 11 д. 1740 году, записан декабря»)

№ 34

1723, лютого 21 (10). – Глухів. – Наказ ГВК конотопському сотнику Григорию Костенецькому.

«Нам зичливий приятелю пне сотнику конотопский.

Мирон Юрченко, стаенний, и Федор Семивул, палубничий, атамани з товариством

своім, жетели села Поповки, прекладали нам чрез супліку свою, что в. мст будто без відома его млсти пна полковника ніжинского, привернувши их до сотні в ннішний поход Терковский з куреня стаенного десять члвк, а з куреня палубничого такое ж число опреділил марширувати. А суплікуючие як за прежних гетманов, так и за покойного гетмана Скоропадского стада верхового войскового досмотрували и сіно на тих коней сами ж кошували. А когда самому гетману гетману случается поход и суплікуючие на палубах ити повинни, жебы теды и од ннішнего походу были волни, просили ншого до в. мсти указу. Теды мы, розсуждаючи, же если по млсти императорского влчства избрати нового гетмана нам позволено будет и оному указан будет куда поход, то на палубах на яких суплікуючие ходят, не было б кому ехати, з тих мір жадаю (?) в. мсти абы их суплікуючих (*це слово закреслено. – Ю.М., І.Т.*) до ннішнего Терковского походу не веліл виправовати и жебы оны по прежнему до чого опреділені, того б свого звания и пилновали, приказуем.

З Глухова февр. 10 д. року 1723.

В. мсти зичливіе пртели».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55030. Тогочасна копія)

№ 35

1727, березня 30 (19). – Батурин. – «Доношение» батуринського сотника Федора Стожка в ГВК.

«В енералную малоросійську войсковую канцелярию

Доношение

Сего 1727 году февраля 10 дня получил я, нижей именованный, з енеральной малоросійской войсковой канцелярии ея императорского величества указ, даби зехати в Конотоп по ділу Василя Комашки, дозорци млинов подлипянских, з швакгром его Михайлом Олешененком, жителем конотопским, заводному и розискат подлинно свідетelmi и писменними доказателствами, а именно 1. О побої челобитчику Василю Комашці от отвітчика от отвітчика (*слова «от отвітчика» написані двічі. – Ю.М., І.Т.*) Михайла Олешененка при церкві ставшомся; 2. О побої жені отвітчиковой от челобитчика учиненному; 3. О допросу тещи челобитчиковой подлуг декрету майстратового ніжинского; 4. О осми копах у Якова Самборского, отвітчиковом узятих; 5. О одинадцяти копах у жени челобитчиковой отвітчиковом взятих; 6. О коні половом отвітчиковом отвітчиком у челобитчика на борг взятом, да и подлуг реестру отвітчикового за двадцят и за полчварти копи (?) у челобитчика иміючогося, а особливе о листу писанном з Ніжина до сотника конотопского и до старости подлипянского Купцевича. Також о сліпоті коня, которого отвітчик челобитчику за спустош гаю заставил, да и о протчем покажет челобитчик. И я по оному ея императорского величества указу сего марта 4 дня зехавши туди в Конотоп, о вишше писанном чинил розиск и что з розиска показалося, тое за руками истца, отвітчика, жителей при сем доношеніи отсилаю в енералную малоросійську войсковую канцелярию

Нижайший слуга и подножок Федор Данилов син Стожок, сотник батуринский.

А вмісто его по его велению подписал сотенний батуринский писар Иосиф Рижий».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50823. Тогочасна копія)

№ 36

1729, до травня 1 (квітня 20). – с. Попівка (?). – Супліка священника Мойсея Кривецького і всіх парафіян с. Попівки до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане Войск Запорожских, велце нам премилостивійший пне и всеблгонадежднійший великий добродію.

Мы, единостайне сотні Конотопской села Поповки на урочищи, прозиваемом Каріковци, козаки сотенние и конюшовци и палубничие мешкаючие, еще прошлого 728 году в намірении нашом чрез поважнійший рейментарский ясневелможности вшой (до ясне в Бгу преосвященного архиепска киевского) писаний лист о строение новой церкви и до оной достойного и нам желаемого в священники ест архипастира

благословение получили и потому в начале Гспду, во блгое поспішествующу, церков во имя Всемиловитва Спса стрійтся и вже знатно надстроїлас. Леч для достроения оной единым своим куточком купленої деревні иміючоїся у устечку (без помощи тамошних нших поповцов) не можемо вивезти, а прежняя церков, и нні стоячая, поповцам за обще строена и околичние села по указу чинили у воженни дерева помоч. Того ради всі единостайне до поважных стоп ясневелможности вшой падши, за поважнійшую в начинании діла ншого до архипастира инстанцию з доземним поклонением благодарствие приносячи, поважного рейментарского до пна сотника конотопского універсалу просим такова: даби и оние всі селяне нши и вдруг (!) мешкающие села для достроения церкви по своей возможности в вивозі дерева учинили нам вспомошествование. А мы за полученную и нні надеждную рейментарскую млсть всісмо со женами и дітми ншими до конца жития ншого должны за долголїтное и щасливое ясневелможности вшей пноване Гсда Бга и Матер Бжию денно и ношно блгати, назавше застаючи ясневелможности вшой, нам всенадежднійшому добродію, всенижайшие раби и подножки

Смирений иерей Моисей Кривецкий каріковский.

Кузма Салогуб, Иван Тищенко, ктитори, зо всім братством».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 55033. Оригінал. Запис зверху документа: «Под[ано] апріл[я] 20 д. 1729»)

№ 37

1731, листопада 26 (15). – Глухів. – Універсал-наказ гетьмана Данила Апостола отаману жолдаків.

«Атамане жалдацкий з товариством.

Андрея Негейфля, капитана вшего, любо на время от команды жолдацкой отставилисмо, однак разсудивши, что в той команді надлежащаго правления без определения при оной капитана не будет, по-прежнему ему, Андрею Негефелю, полїценна от нас над вами камманда, которому міете яко командіру своему во всем, что надлежит до службы ншой, отдават послушенство и повиновение. А он, Негефель, подлуг данной ему от нас инструкции повинен спрововатис и по оной надлежащее чинит исполнение, опасуясь на себе от нас гнїву и неотпустного штрафу, обявляем.

З Глухова ноеврия 15 дня 1731 года.

Ея императорского величества Войска Запорожского обоїх сторон Дніпра гетман и кавалер Д.Ап[остол]».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51207. Тогочасна копія)

№ 38

1738, грудня 16 (5). – Костеничи. – Лист Христини Ракушки-Романовської до Петра Іскрицького.

«Мсці пане Іскрицкий, мні велце мсцівый пане и блгодітелю.

Был посланный от в. мс. мс. пана з листом о озерку Слабоні, якобы я воровским способом оное неводком тягнула. А я прежде сего в небытности в. мс. мс. пана послала лист велможного его милости пана Жоравки, пана полковника стародубовского, в котором позволено оное озерце тягнут. И сіно наше забрал староста или другые, которые люде в мс. м. пан чи за відомом вшим или нїт. Тепер на лист в. мс. м. пана отвїт чинячи: прошу всепокорне оного мні озерца тягнут не поборонить. За що впрעד всезичливе отслуживати должны.

В. мс., м. м. пана, и блгодітеля всіх добр всезичливая Христина Иванова Ракушка Романовская.

З Костенич декемврия 5 д. 1738 року.

Ежели ж в. мс. м. пан весма не хочете оного озерца Слабоні нам позволити тягнути, теди покорне прошу принамній так позволити и на власть полковничюю, и в. мс. м. пану, и нам тут же по любви елико сущой хрстианской пожаловати тягнути».

Адреса: «Его млсти пану Петру Іскрицькому, товаришеви Войск Запорожских бунчуковому, моему велце м.пану и особливому блгодітелеви, всепокорне».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 57479. С. 165-167. Оригінал)

№ 39

1743, липня 1 (червня 20) . – Адамівка. – Лист Наталі Розум (!) до сина, графа Олексія Григоровича Розумовського.

«Вселюбезнійший сину мой Алексій Григорієвич.

Прежде сего писала я к вам, любезнійшому сину, об обозном бившому полковому черніговському Івану Сахновському и сотнику бившом менском Якиму Сахновському. Которой обозний обрїтається в Санкт-Петербурхи, о(...)*ставлении илі в чем они вас, любезнійшого сина моего, просят. Того для и нні вторително вас, любезнійшого сина моего, прошу: в чем они же бившие обозний и сотник Сахновские вас же, любезнійшого сина моего, просят не оставить и содержать в високой своей милости. В чем я надежна будучи, з Божиим и моим родительским блгословением пребывая, в незабвении моих матерских молитвах вас оставлю (?), остаю навсегда

1743 (?) году юня 20 дня. Адамовка».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 57479. С. 122. Тогочасна копія)

№ 40

1746, квітня 23 (12). – Глинськ. – Зізнання Оришки Кравець у дітовбивстві.

«Копія.

1746 году априля 12 д.

Представленная при писменном виду прикащиком андрієвским Костантием Соколовским в сотенное Глинское правление дівка в оном сотенном правленїи доброволно, допрашиванна, сказала: яко имя ей Оришка Кравцівна. Родилась она от отца своего Якова Кравця в селі Хоминцях, где в Хоминцях по разних людех з отцем своїм и маткою живучи по сусїдах в возраст пришедши, искаючи себї місця, прошлого [1]744 году пришла она, Оришка Кравцівна, добротнн в Глинск до Якова Жуковского, тогда будучаго значкового, а нині бунчукового товариша, служить. В которого Якова Жуковского, живучи поденщиком, за наем от оногo [1]744 года работала. Прошлого же [1]745 году в Петров пост поїшла она, Кравцівна, з двора его, Жуковского, в вечер между челядь гулять. Где гуляючи, зойшедшись з нею козака глинского Матвія Губки син Иван, откликав на сторону ея от челяди и стал подмвлять, чтобы она от того Василя Винника, кой еї засватал бил, откинула, обявляя ей яко за себе во жену взять хочет и в тое время взявши ея, повел в свой огород и тамо в огороді насилно с нею беззаконний грїх в иміючойся в оном огороді соломі учинил. И от того часу с ним, Иваном Губченком, много грїх творила, от чего и бременна стала, а боліе онаго Ивана Губченка ни с ким она, Кравцівна, таковаго беззаконного грїха не иміла. А сего [1]746 году априля 5 д., видя себе яко уже мїет от нея дитина родитися, убоявшись того, живучой в наймах в означенного Якова Жуковского, жені Гапки Вовчарки обявляла яко мїет бежать. Которая Овчарка говорила ней, чтобы бежавши, ишла прамо в Андреевку, мовлячи: там де в Андреевки будеш в приказщика жит. Почему она, Кравцовна, ночью тайно от него, Якова Жуковского, и бежала и поїшедши за урочище зовемие Дашки, тамо в лісі, не відает под чїим огородом, дитя родила живое и убоявшись, чтобы того (!) от ней родившагося дитяти ни хто не увиділ, виломивши с плоту паличку, оной дитини шию наскроз до горла проколола, от чего оная дитина и умре. Которую уже неживую под тїм огородом под яким и родила, под тинном положивши, листям и землею нагребла и с того мїста чрез село Гудими поїшла прамо в село Андреевку, где в Андреевки у чоловіка, а як тому чоловіку имя и прозвание не знает, упрохалась на ноч. В которого два дни и двї ночи била, откуда прикащиком тамошним андрієвским взята и в сотенное Глинское правление предъставленна и что показала, то самою правдою на том во мїсто себе упросила подписатись.

В подлинном подписано:

К сему допросу во мїсто Оришки Кравцовни яко неграмотной по ея прошению житель глинский Григорий Томашенко руку приложил.

С подлинним допросом сводил писар сотенный глинский Павел Николаев».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 54037. Тогочасна копія)

№ 41

1752, лютого 17 (6). – Глухів. – Універсал гетьмана Кирила Розумовського.

«Копія.

Ея императорского величества (*тут подано повний гетьманський титул.* – Ю.М., I.T.) Кирилл Разумовский.

Гспдам генеральной малороссийской старшині, полковникам, бунчуковим и войсковим товаришам, полковой старшині, сотникам з їх урядами, а особливо полковникові прилуцкому с полковою старшиною, сотниками, а паче сотникові варвинскому з сотенною старшиною, и кому відати належит, сим нашим універсалом обявляем: бунчуковий товариш Федор Демянович поданим нам доношением представляя предков своїх, діда и отца и его самого многие з начала 712 года понні вірно и безпорочно отправление всероссийскому престолу в войску малороссийском ронение войсковие служби и что де за оние хотя и жаловано ему, Демяновичу, половину селца, то есть восемнадцать двориков полку Ніжинского в сотні Прохорской, точию де з тіх восемнадцати двориков не толко по его характеру себе содержать, но и служби войсковой отправлять против протчих своей братті бунчковых товарищей он, Федор Демянович, не в состоянїи находится, просил о награжденїи его за ті предков и самого его в войску малороссийском ронячие войсковие служби и з свободних войскових посполитих дворами, нашего разсмотрения. И мы, респектуючи на оние предков его, бунчукового товариша Демяновича, и самого его войсковие служби, по данной нам от ея императорского величества власти опредляем ему, бунчуковому товаришу Федору Демяновичу, для ліпшого дому его снабдїния и себе с наслідниками исправления к войсковой служби в полку Прилуцком местечко Варву, в котором по ревизїи 751 году сорок дворов свободних посполитих числило, со всіми, к нему принадлежащими грунтами и другими посполитскими угодиї, в вічное и потомственное ему и наслідникам его владіние (кромі живущих в том містечке Варві козаков и их козачих грунтах и угодиї, кої при своїх волностях и владіниях ненарушимо содержати быть должни) и сим нашим універсалом ему, бунчуковому товаришу Демяновичу, оное містечко Варву со всіми к нему принадлежностями, грунтами и угодиї посполитскими в вічное спокойное и неподвижное владіние утверждаем, повелїваем, дабы полковая прилуцкая старшина полковая, сотники и никто отнюдь в том владенїи никакова помішателства чинити не дерзали, а войт тех посполитих людей со всім посполством ему, Демяновичу, и наслідникам его были б послушни и подданические должности и повинности отправляли безпрекословно. И за обявлением в полковой прилуцкой канцеляріи сего нашего універсала в оном містечку Варві всіх свободних посполитих с принадлежащими к нему грунтами и угодия отдачу ему, Демяновичу, учинити в оной полковой канцеляріи чрез нарочного старшину. Во укріпление всего того сей наш універсал за подписом нашим и печатю национальною малороссийскою.

Дан в Глухові 1752 году февраля 6 дня.

В подлинном тако:

Гетман граф К. Разумовский».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50762 Тогочасна копія. В кінці документа намальоване коло, в середині якого вписано «Місто печати національної». Запис на маргінесі: «Записан в протоколной книги под № 901»)

№ 42

1767, лютого 4 (січня 24). – с. Сварків (?). – Розписка-зобов'язання священника Івана Білокожа (?).

«1767 году генваря 24 дня я, ниже подписавшийся своеручно, дал сию росписку его велможности генеральному подскарбию гдну Якову Марковичу в том, что за утверждением мене от его ясне в Бгу преосвященства архипастирскою грамотою о битїи мні настоящим в селі его велможности Сваркови приходским сщеником должен я всегда его велможност яко гдна своего и дом високопочтенний его велможности почитать и честь отдавать и малїйшой противности и оскорбления не оказивая и промислу никакого, с которого ущерб би могл его велможности оказатис не буду некогда

иміть, а доволствоватис з приходу и с определенного грунту на щеника, як прежние щеники доволствовалис. От прихожан излишних доходов не должен буду вимагать и взимать, но что надлежит указное толко взимать имію без всякой их обиди и с ними, прихожанами, должен буду обходитис честно, никакого сору и драк не оказивая, но обучать их и наставлять по своей иерейской должности, в благоговеніи, честном житіи повинен буду и во всем себе весть так имію и должен як архипастирскою грамотою мні притверженно будет. В чем и своеручно подписался с таким обовязательством, что ежели би я вишеписанному в чем-либо не устоял, то должен буду того прихода лишитис. К сей росписки умершого щеника Петра Кохановского (?) зять его Иван Павлов Билокож виш подписался своеручно».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 20919. Тогочасна копія)

№ 43

1786, листопада 22 (11). – Свято-Онуфріївський монастир в Жаботині. Рапорт ігумена Мелхиседека Шаховського до слущкої духовної консисторії про ігуменів та ченців обителі (регест).

Ігумен Мелхиседек Шаховський походив з козаків Чернігівського полку, був уродженцем містечка Понорниці, сином сотенного отамана Стефана Шаховського. Навчався малюванню й архітектурі і сам навчав. Постриг прийняв у 1765 р. у Софійському монастирі Києва, в 1770 р. став ієродияконом та ієромонахом. У 1775 р. він керував будівельними роботами, посилався в єпархіальних справах до Москви, у 1782 р. митрополитом Гавриїлом Кремянецьким призначений ігуменом, а у липні 1785 р. переведений до Свято-Онуфріївського монастиря. З 1786 р. був також протопопом смілянським, черкаським та жаботинським.

37-річний чернець Клавдій (майбутній ігумен цього монастиря) був уродженцем містечка Салтикової Дівиці Ніжинського полку (суч. Куликівського р-ну Чернігівської обл.).

(Приватний архів о. Ю.Мищика)

о. Мищик Юрій Андрійович – доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трьохсвятительська, буд. 4, м. Київ, Україна, 01001).

Yuriy Mytzyk – Doctor of History, Professor, Chief Scientist at the M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (vul. Trokhsviatytelska, bud. 4, m. Kyiv, Ukraine, 01001).

Тарасенко Інна Юрїївна – кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трьохсвятительська, буд. 4, м. Київ, Україна, 01001).

Inna Tarasenko – Candidate of Historical Sciences, researcher at the M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (vul. Trokhsviatytelska, bud. 4, m. Kyiv, Ukraine, 01001).

Дата подання: 10 листопада 2019 р.